

ΕΚΠΑΙΔΕΤΣΙΣ.

‘Η εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης
παροῦσα στάσις τῆς προκαταρ-
κτικῆς (δημοτικῆς) ἐκ-
παιδεύσεως.

‘Αφ’ ἡς στιγμῆς ἡ ἐπιστήμη ἔπαυσε τοῦ νὰ ἦνε συγκε-
κεντρωμένη εἰς τὰ ἱερὰ τεμένη καὶ τὰ μοναστήρια, ἀφ’ ἡς
στιγμῆς ἡ τυπογραφία ἀνέλαβε νὰ ἐκτείνῃ τὴν σφαῖραν
αὐτῆς καὶ νὰ διευθύνῃ τὰς ἀκτῶν αὐτῆς ἐπὶ τὰ ἀπότα-
τα σημεῖα, ἀγῶνες μεγάλοι κατεβλήθησαν τείνοντες εἰς τὸ
νὰ βοηθήσωσι τὴν κίνησιν ταύτην. Τὰ βιβλία, αἱ ἐφημερί-
δες, αἱ παντὸς εἴδους δημοσιεύσεις συνετέλεσαν ἀμοιβα-
δὸν εἰς τὸ νὰ ἔξαπλώσωσι τὴν παιδείαν μεταξὺ τῶν διαφό-
ρων κλάσεων τῆς κοινωνίας. ’Αλλ’ ὑπῆρχε φραγμὸς κατὰ
τοῦ ὅποιου καὶ αἱ πλέον ἐπίμονοι προσπάθειαι ἦτον ἀνάγκη-
νὰ συντριβῶσιν ὁ γραπτὸς λόγος περιέρχεται συνήθως
μόνον εἰς τὸν ἀγοράζοντα αὐτὸν ὅθεν οἱ εὐγενεῖς, οἱ πολῖται
οἱ ἔμποροι καὶ οἱ βιομηχάνοι, ὡς οἱ μόνοι εὐκατάστατοι,
εὑρίσκοντο εἰς σάσιν τοῦ γὰ ωφελῶνται ἐκ τῶν ἀνακαλύψε-
καὶ τῶν προόδων τοῦ νοητικοῦ κόσμου. Τὰ δὲ ἐπέκεινα τῶν
κλάσεων τούτων εἶνε, ὡς γνωστὸν, δυστυχίαι μόνον καὶ
βάσκνοι εἰς τὰς πρωτίστας πόλεις κατεστάθησαν μὲν
βιβλιοθῆκαι δημόσιαι ἀλλ’ οἱ θησαυροὶ οὗτοι βραδέως
ἐπιστρεψιθέντες εἶνε εἰσέτι καὶ σήμερον ἀπροσπέλαζοι
πρὸς τὸ πολὺ τῶν ἀνθρώπων ἄλλως τε ἡ εἰς τὴν ἀνάγνω-
σιν μυσταγωγία δὲν εἶνε εὔκολος, καὶ οἱ μὲν παῖδες μόλις
διὰ τὸ ἄκρως εὔκαμπτον τοῦ πνεύματος αὐτῶν, δύνανται
νὰ ἀντιλαμβάνωσι ταχέως τὰς σχέσεις τὰς μεταξὺ τῶν

Εἰς ἐποχὴν ἐγωϊσμοῦ καθ' ἥν ἡ πίστις καὶ ἡ ἀφοσίωσις δλίγον ἴσχύουσιν ἐπὶ τῶν πνευμάτων, ἡ ἐκπαίδευσις ἀσθενῶς πως εἰσεχώρησε πάντοτε μέχρι τῶν κατωτέρων τάξεων οἱ ἀστοὶ, μετὰ τὴν πρὸς ὅφελος αὐτῶν συγκροτηθεῖσαν μάχην περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὄγδοου αἰῶνος, ἔζήτησαν νὰ δρέψωσιν αὐτοὶ μόνοι ὅλους τοὺς καρποὺς αὐτῆς, χωρὶς τὰ στοχασθῶσι νὰ δώσωσι καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς τινὰ κἄν ψυχήν τοῦ συμποσίου ὥστε, οἱ ἐργάται κακῶς κληροδοτηθέντες εἰς τὴν διανομὴν τῶν καρπῶν τῆς ἐργασίας, δὲν ἔδυνήθησαν νὰ λιβάσῃ μέρος εἰς τὴν περὶ αὐτοὺς ἐνέργουμένην νοητικὴν κίνησιν· τοῦτο δὲ συνέβη ἀρά ἐκ προθέσεως ἀπὸ μέρους τῶν νικητικῶν κλάσεων; οὐχὶ βεβαίως ἀλλ᾽ ἐκλήθη; ἐξ ἀδιαφορίας, πόσον μᾶς ὑσχολεῖ ἡ φροντὶς περὶ ἡμῶν αὐτῶν! εἰνε δὲ βέβαιον ὅτι εἰς πᾶσαν ἐπικράτειαν ὅπου ἡ κυβέρνησις δὲν ἔξεφράσθη ὑτέρ τοῦ πτωχοῦ, εἰς πάντα τόπον ὅπου νόμος ἐπιτακτικὸς δὲν προσήγγισεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐκπαίδευσιν, αὐτὸς ἔμεινεν ἀμαθῆς καὶ στερημένος τῶν ἐκ τῆς καλῆς ἀνατροφῆς παραμυθιῶν καὶ βεβαίων βοηθημάτων.

Δίελθε τὰ χρονικὰ ὅλων τῶν ἔθιῶν, εἰς οίονδίποτε κλίμα, ὑπὸ οίονδήποτε πολιτικὸν νόμον καὶ ἀν εύρισκωνται καὶ θὺ ἵδης ὅτι πανταχοῦ ὅπου τὸ σύστημα τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως εἰνε ἐκτεταμένον καὶ καλῶς ἐσχεδιασμένον, τὰ εὐεργέτημα τοῦτο ὁφείλεται εἰς τὴν κυβέρνησιν. Εἰς τὰ διάσποιδα κράτη τῆς Ἀμερικῆς ἡ πρώτη οἰκοδομὴ ἐκάπητης κωμοπόλεως εἰνε σχολεῖον. Εἰς τὴν Δαιτίαν ὁ ιόμος ἀπαιτεῖ πᾶς κάτοικος νὰ ἡξεύρῃ νὰ ἀναγινώσκῃ. Ἡ Ἀουστρία καὶ ἡ Προυσία καθυποβάλλουσιν εἰς ποινὰς αὐστηρὰς ὅσους γονεῖς ἀμελοῦσι νὰ στέλλωσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὸ σχολεῖον· καὶ εἰνε ἀξιοπαρατήρητον ὅτι εἰς πάντα τόπον ὅπου δὲν ὑπάρχει νομοθεσία τοσοῦτον ἐπιτακτική, ἡ ἐκπαίδευσις προοδεύει πάντοτε κατ' εὐθὺν λόγον τῆς πολλῆς ἡ ὀλίγης μερίμνης τοῦ νομοθέτου. ἡ ἀλήθεια αὕτη δὲν ἔξαφανίζει ἀρά τοὺς συλλογισμοὺς ὅλων ἐκείνων τῶν δημοσιογράφων οἵτινες ἀπαιτοῦσι κατὰ πάντα καὶ πανταχοῦ τὴν ἀπόλυτον

δημηγορίαν τοῦ ιεροκήρυκος καὶ πληρώσῃ τὸ σασίδιόν του εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι δὲ πολὺ ἀπέχον τῆς διανοητικότητος τοῦ ἐρευνῶντος Γερμανοῦ, καὶ μὴ ἔχον οὐδὲ ἔχον θρησκευτικότητος. Πρόβλημα εἶναι ἀνὴρ τοιαύτη ὁρθοδοξία δὲν εἶναι κινδυνωδεστέρα ἀπὸ τὴν μᾶλλον λεπτολόγον καὶ διεστραμμένην ἑτεροδοξίαν. 'Ο ὁνειροπωλῶν Γερμανὸς, καὶ ὅταν ἀπατᾶται, ἀσχολεῖται ἐνδελεχῶς καὶ μὲ μεγίστην προσπάθειαν περὶ τῆς θρησκείας εἰς τὴν ὅποιαν θέλει ἵσως ἄκων μέχρι τέλους καὶ ἀπιστήσει, ἐνῷ ὁ ἀστὸς τῆς Ἀγγλίας μεταβάλλει εἰς βάραυσον μηχανισμὸν τὸ ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον αἰσθημα, τὸ ὅποιον μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν θεότητα, καὶ μᾶς ἀινυψοῖ πρὸς αὐτήν. 'Αν ύπάρχη φόβος μὴ ὁ Γερμανικὸς Δουθηρανισμὸς ἐξατμισθῇ εἰς τὰ νέφη φιλοροφίας ὅλης μεταφυσικῆς, δὲν ἐπίκειται εἰς τὸν Διυθηρανισμὸν τῶν Ἀγγλῶν ὁ κίνδυνος ἄραγε, μὴ καταντήσῃ εἰς στάσιν μωμίας μ' ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς, Λατινικὰς καὶ Ἐβραϊκὰς ἐπωδὰς, αἱ ὅποιαι προφέρονται ἐπὶ τοῦ πτώματός του; Μὲ λαμπρὰς καὶ ὥραιας τενίας θὰ περιδέεται, ἡ νέκρωσίς του θέλει ὅμοιάζει ζωὴν, καὶ μὲν τοῦτο τὸ μεγαλοπρέπες πτῶμα θέλει στερεῖσθαι πνοῆς, κινήσεως καὶ ζωῆς. 'Η δὲ Ἀγγλία πειθομένη ὅτι οἱ τύποι εἶναι ἀλήθεια, ὅτι τὸ πρόσχημα τῆς ζωῆς εἶναι αὐτὴ ἡ ζωὴ, θέλει ἀμεριμνήσει, θέλει πιστεύσει ὅτι ὁ λαὸς διαφλέγεται ἀπὸ εὐλάβειαν, ἐνῷ δὲ λαὸς θέλει τηρεῖ τύπους μόνον ἡ θέλει καταντήσει ὑποκριτής.

* Ας μὴν ὑποτεθῇ ὅτι ἀντιφάσκομεν. Οἱ Γερμανοὶ καὶ τοι καταστρέφοντες διὰ τῆς φιλοσοφικῆς των ἐρεύνης ὅτι ὑλικὸν καὶ ἴστορικὸν ἔχει ἡ Χριστιανικὴ πίστις, ἔχουν ὅμως σκοπὸν καθιρῶς ἡθικὸν καὶ θρησκευτικόν. Οὐδέποτε παρεγνώρισαν τὴν θεότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν ζωτικὴν καὶ εὐγενῆ ἐπιρρόην τοῦ Χριστιανισμοῦ. 'Ο Κάντιος ἔγραψε βιβλίον ἐπιγραφόμενον, ἡ θρησκεία ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς καθηρᾶς θρησκείας, βιβλίον περιέχον ὀλεθρίαν, θανάσιμον προσβολὴν κατὰ τῶν ἴστορικῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ θεμελίων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὑψηλὴν

ἐποχῆς, νὰ καθυστερῶσι μ' ὅλον τοῦτο κατὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τῶν μικροτέρων ἐπικρατεῖων τῆς Γερμανίας; Ἡ Ἀγγλία ἀκόμη μέχρι τοῦτο δὲν ἔχει νόμον ἀσφαλίζοντα τὰς βάσεις καλοῦ συστήματος στοιχειώδους ἐκπαίδευσεως. ὁ νόμος τὸν ὅποιον παρεδέχθη ἐσχάτως ἡ Γαλλία εἶνε ἀνεπαρκῆς ὥστε τὰ δύω ταῦτα ἔθνη, εἰς τὰ ὅποια ἡ ὅτι πλείστη διάδοσις τῶν γνώσεων θὰ ἥτον τόσον ὀφελιμός μένουσιν ἐστερημένα τῆς ὀφελείας ταύτης, διότι ἡ κυβέρνησις αὐτῶν ἐφάνη ἀνίκανος νὰ τακτοποιήσῃ σύστημα καλὸν δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως· δὲν ἐστεροῦντο αὐτὰ συμβουλῶν καὶ διδασκαλιῶν περὶ τούτου· ὁ Λόρδος Βρουγάμ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὁ Κ. Κουσίνος εἰς τὴν Γαλλίαν (1) οὐδὲν παρημέλησαν διὰ νὰ ἔξομαλύνωσι τὰς δυσκολίας· ἀλλὰ τὰ προρρήθεντα ἐμπόδια ὑπερίσχυσαν κατὰ τῶν προσπαθειῶν διοικήσεως ἡναγκασμένης νὰ παλαιῇ ἐναντίον τῶν δύω βουλευτηρίων, τὰ ὅποια ὑπετάσσοντο μᾶλλον εἰς πτοήσεις παρὰ εἰς τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τοῦ τόπου· ἡ συγκριτικὴ

(1) Σημείωσις τοῦ ἐκδότου -- Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, αἱ ἔργα-σίαι τοῦ Λόρδου Βρουγάμ δὲν δύνανται νὰ συγκριθῶσι μὲ τὰς τοῦ Κ. Κουσίνου. Ὁ λόρδος Βρουγάμ ὠργάνισε τῷ ὄντι πολλὰς ἑταψείας διὰ τὴν διάδοσιν τῶν γνώσεων, διέταξε τὴν δημοσίευσιν πολυαριθμοτάτων συγγραμμάτων διὰ τὸν λαὸν, ἀλλὰ μέχρι τούτου περιωρίσθη ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ· ὁ δὲ Κ. Κουσίνος ἔπραξε πλέον· ἐπεσκέφθη τοὺς ξένους τύπους, ἐκεῖ ὅπου ἐπεκράτουν τὰ καλὰ συστήματα τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως, παρετήρησεν ἀκριβέστατα πᾶσας τὰς λεπτομερείας αὐτῶν, καὶ ἔπειτα ἐξέθεσε τὸν μηχανισμὸν καὶ τὴν ἔκτασιν αὐτῶν μὲ τὴν μεγαλητέραν σαφήνειαν. Σήμερον αἱ διάφοροι αὐτοῦ ἀναφοραὶ περὶ τῆς εἰς Προυσίαν, Γερμανίαν καὶ Ὁλλανδίαν δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως εὐρίσκονται μεταφρασμέναι εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ χρησιμεύουσιν ὡς κανὼν εἰς τοὺς διδασκάλους, ἔτι δὲ καὶ ὁ ἐκδότης τοῦ παρόντος ἀρθρου συχνάκις ἔραϊσθη ὥλην ἐκ τῶν ὀλίγων γνωστῶν εἰς τὴν Γαλλίαν ἔργωνταιν τοῦ Κ. Κουσίνου. Ὁ Λόρδος οὗτος ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης καὶ ὡς κατέχων μίαν τῶν ὑψηλῶν θέσεων τοῦ πανεπιστημίου ἔπραξεν ὅτι ἐδυνήθη· ἔπειτε δὲ καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ βουλευτήρια νὰ βοηθήσωσι τὰς τόσον γενναίας αὐτοῦ προσπαθείας πρὸς τὰ ἀληθεῖς συμφέροντα τοῦ τόπου.

ἔκθεσις, ἡ ἀνάττυξις τῆς εἰς τὰς πρωτίστας χώρας τῆς Εὐ-
ρώπης δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ ἀναδείξῃ μᾶλλον τὴν
ὅρθοτητα τῆς προεκτεθείσης παρατηρήσεως.

Κατ' αὐτοὺς τὸν τελευταίους χρόνους οἱ κάτοικοι τῆς Τοσκάνης ἀπέδειξαν ὅτι ὁ ἔρως τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν τε-
χνῶν ὁ ἄλλοτε καταστήσας τὸν τόπον αὐτῶν περιφημον
δὲν ἀτεσβέσθη. Τὰ ἀλληλοδιδακτικὰ καὶ τὰ ἀνώτερα σχο-
λεῖν ἀκμάζουσιν εἰς τὸ δουκάτον τοῦτο, καὶ πᾶς κάτοικος
ὅτοίς θρησκείας ἡ τάξεως καὶ ἀν ἥ, προθύμως συνεισφέρει
εἰς τὰ ἔξοδα τῶν καταστημάτων τούτων. Ἐκτὸς τῶν περι-
φήμων πανεπιστημείων τῆς Πίσσης καὶ τῆς Σιέννης, ὧν τὸ
πρῶτον ἐθεμελιώθη κατὰ τὰ 1160, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ τὰ
1275, καὶ ὧν τὸ μὲν περιέχει 600, τὸ δὲ 300 φοιτητὰς, ἐκτὸς
τῶν Ἀκαδημαϊκῶν σπουδῶν [Stndi Academicici] τῆς Φλω-
ρεντίας ὅπου διδάσκονται ἡ ἰατρικὴ καὶ αἱ ὥραιαι τέχναι,
ἐγείρονται σήμερον πέντε γυμνάσια δεχόμεται περίπου 1,200
μαθητάς. ἐπτὰ σχολεῖα ὅπου διδάσκεται ἡ ὑψηλὴ λατινικὴ
εἰς 1,800 μαθητάς· καὶ τέλος 21 θρησκευτικὰ φροντιστή-
ρια, τὰ ὧποῖα ἐκτὸς 1000 ὑποτρόφων, περιέχουσι πολλὰς
ἔκατοντάδας ἐξωτερικῶν μαθητῶν. Ἀλλὰ δὲν ἐδύνατο νὰ
περιορισθῇ εἰς τοῦτο ἡ φροντὶς τῆς νοήμοιος Τοσκάνης
δὲν ἦτον ὄρκετὸν αἱ ὑψηλαὶ μόνον κλάσεις νὰ ἔχωσι πάν-
τα τὰ μέσα τοῦ διδάσκεσθαι ἐπρεπε καὶ ὁ λαὸς νὰ μετέχῃ
τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς διάστημα τινῶν
ἐτῶν οἱ 247 δῆμοι τοῦ μεγάλου δουκάτου κατήντησε νὰ
περιέχωσι 230 σχολεῖα· ἡ Φλωρεντία ἔχει ἐννέα ὧν τὰ
τρία, ἐν οἷς ἀκολουθεῖται ἡ λαγκαστριανὴ (ἀλληλοδακτι-
κὴ) μέθοδος, συντηροῦνται δὲν ἔξοδων ἑταῖρεις καὶ τοῦ κό-
μητος Δεμίδοφ· τὰ δὲ ἄλλα τρία εἶναι προσδιωρισμένα διὰ
τὴν ἐκπαιδεύσιν τῶν κατωτέρων τῶν δέκα ἐτῶν παιδῶν. Ἐν
τῶν σχολείων τούτων ἀνοιχθὲν κατὰ Φεβρουάριον 1829
εἰς Λιβύρον περιέχει σήμερον 250 μαθητάς. ἔξ ὥραι εἶναι
προσδιωρισμέναι διὰ ἐργασίαν τρεῖς τὸ πρωῒ καὶ τρεῖς
μετὰ τὸ γεῦμα· οἵ παιδες μανθάνουσιν ἐκεῖ νὰ ἀιαγινώσκωσι,
νὰ γράφωσι καὶ νὰ ἀριθμῶσιν· αἱ ἀνώτεραι κλάσεις διδά-
(ΓΟΜ. Α. ΦΥΛ. Δ.) 25,

σκονται τὴν γραμμικὴν ἵχνογραφίαν. Τὸ σχολεῖον διαιρεῖται εἰς 22 κλάσεις διὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφὴν καὶ εἰς 30 διὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἡ διαιρεσις αὕτη ἐκρίθη ἀναγκαῖα λόγῳ τοῦ νὰ τελῆται σχεδὸν ἀνεπαισθήτως ἡ ἀπὸ μιᾶς κλάσεως εἰς ἄλλην μετάβασις, καὶ ἂν τις τῶν παίδων δὶ ἀπροσεξίᾳν δὲν προώδευσεν εἰς τὴν κατωτέραν κλάσιν, νὰ μὴν ἐμποδίζεται εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰ ῥηθέντα σχολεῖα μαθητῶν εἶνε ως πρὸς τὸ δλον τοῦ πληθυσμοῦ ως 1 πρὸς 30· δηλαδὴ τὰ δύω τρίτα τῶν παίδων τοῦ τόπου διδάσκονται τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν μαθημάτων ἡ ἀναλογία αὕτη δὲν εἶνε βεβαίως ἡ τελειοτέρα ἀλλὰ τούλαχιστον, ως θὰ ἀποδειχθῇ μετ' ὀλίγον, ἡ ἀνατροφὴ τῶν παίδων εἰς τὰ εἰρημένα σχολεῖα δὲν εἶνε φαντασιώδης.

Τὸ ἀξιολογώτερον τῶν σχολείων τούτων εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ ἐμπορικὴ σχολὴ ἀνοιχθεῖσα εἰς Λιβόρνον κατ' Αὔγουστον 1833. Ἡ σχολὴ αὕτη διευθυνομένη σήμερον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Δοβέρη ἀνήκει εἰς τοὺς ὑψηλοὺς κλάδους τῆς δημοτικῆς ἀνατροφῆς. Οἱ ἰδιοκτῆται τοῦ καταστήματος εἶναι οἱ ἔδιοι γονεῖς τῶν εἰς αὐτὸ διδασκομένων παίδων, ἐκεῖνοι καταβάλλουσι τὰ ἔξοδα, ἐκεῖνοι προσδιορίζουσι τὸν μισθὸν τῶν καθηγητῶν καὶ διοργανίζουσι τὰς ἐργασίας· ὅθεν καὶ ὡνομάσθη σχολὴ τῶν οἰκογένειαρχῶν, Scuole dei Patri di famiglia. Ἡ διοίκησις τῆς σχολῆς ταύτης ἐναπετέθη ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπαγρύπνησιν ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ τεσσάρων ἐφόρων καὶ ἐνὸς θησαυροφύλακος ἐκλεγομένων κατ' ἔτος μεταξὺ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν πᾶς ἔφορος διευθύνει ἀμοιβαδὸν τὰς ὑποθέσεις τῆς σχολῆς καὶ ἐκτελεῖ τὰ χρέη αὐτοῦ τρεῖς μῆνας κατὰ συνέχειαν οἱ παῖδες διηρημένοι εἰς τρεῖς κλάσεις ἐργάζονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν σχολὴν κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον = τὸ σάββατον διδάσκεται ἡ ἱερὰ ἴστορία καὶ ἡ γεωγραφία εἰς ὅλας τὰς κλάσεις· τρὶς τῆς ἑβδομάδος διδάσκεται ἐπίσης εἰς ὅλας τὰς κλάσεις ἡ φυσικὴ ἴσορια· καὶ τρὶς πάλιν τῆς ἑβδομάδος ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ γεωγραφία

εἰς μόνην τὴν πρώτην κλάσιν· διὰ δὲ τὰς ξῶσσας γλῶσσας ἀκολουθεῖται τὸ ἔξῆς σύστημα. Εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέραν κλάσιν διδάσκεται ἡ ἡθικὴ φιλοσοφία τρὶς τῆς ἑβδομάδος. Ἰταλιστὶ εἰς τὴν πρώτην πάλιν καὶ δευτέραν κλάσιν ἡ παλαιὰ καὶ νέα ἱστορία τρὶς τῆς ἑβδομάδος. Γαλλιστὶ· ἡ δὲ γεωγραφία εἰς δλας τὰς κλάσεις Ἀγγλιστὶ· ὁ καθηγητὴς ὅστις ἐνε Γάλλος ἀναγνώσκει πρῶτον καὶ ἔπειτα διορθώνει τὸ μίρος τῆς ἵσορίας τὸ δοποῖον ἔκαστος μαθητὴς ἔγραψε. Γαλλισὶ ὑπὸ τὴν ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ εἰς τὸ πρῶτον μάθημα. ἀμα μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὰς διορθώσεις ὁ καθηγητὴς διευθύνει πρὸς ἔκαστον τῶν μαθητῶν ἐρωτήσεις γαλλιστὶ περὶ τοῦ προκειμένου τεμαχίου, καὶ ὁ μαθητὴς ἀποκρίνεται γαλλιστὶ· ἡ γεωγραφία διδάσκεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ καθηγητοῦ Ἀγγλου. πᾶσαι δὲ αἱ εἰρημέναι σπουδαὶ γίνονται εἰς τὰς ἀνωτέρας κλάσεις· εἰς δὲ τὰς κατωτέρας ἀρχίζουσι μόλις νὰ ψελλίζωσι τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν πρὸς τοῦτο ὁ καθηγητὴς γράφει διὰ κρητίδος ἐπὶ σχιστολίθου φράσιν γαλλικὴν, καὶ καθ' ὃσον αὐτὸς προφέρει βραδέως ἐκάστην λέξιν, οἱ παῖδες ἀντιγράφουσιν ἐπὶ τοῦ τετραδίου αὐτῶν μετὰ ταῦτα δίδεται εἰς αὐτοὺς ἡ σημασία τῆς λέξεως καὶ πάσης τῆς φράσεως. ἡ σειρὰ τῶν μαθημάτων τούτων διαρκεῖ περίπου τέσσara ἔτη· ἔκαστος μαθητὴς πληρώνει 32 λίρ. σερλ. κατ' ἔτος, καὶ 2 λίρ. προσέτι διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πρώτου ἔτους· αἱ μέχρι τοῦδε πρόοδοι τῆς σχολῆς ταύτης διήγειραν μεταξὺ τῶν κτητόρων ζηηρὰν ἄμιλλαν, καὶ μετ' δλίγον θὰ προστεθῶσιν εἰς τὰς προειρημένας σπουδὰς ἡ Λατινικὴ γλῶσσα, ἡ λογικὴ, ἡ μεταφυσικὴ, ἡ ἐμπορικὴ νομοθεσία, ἡ θεωρία καὶ ἡ πρᾶ. Ξις τοῦ ἐμπορίου, ἡ γερμανικὴ γλῶσσα, ἡ ἄλγεβρα, ἡ χημεία ἐφηρμοσμένη εἰς τὰς τέχνας, ἡ μηχανικὴ καὶ ἡ χημεία.

‘Η Λομβαρδία παρίσταται ὑπὸ πρόσοψιν ἔτι δεξιωτέραν καὶ μ' δλον τοῦτο ἡ γενικὴ εἰσαγωγὴ στοιχειωδῶν σχολείων ἄρχεται μόλις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1822· ἀλλὰ κατ' ἔκεινην τὴν ἐποχὴν ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις ἐξέδωκε νόμον ἐπιτ-

τάτοντα εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς; τῶν οἰκογενειῶν νὰ στέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ ἐν τῷ ἅμα τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα ἀιγάλερχοσαν ὡς ἐκ γοητείας τὰ σχολεῖα ταῦτα διομάζονται μικρὰ σχολεῖα. seuole minori καὶ μεγάλα σχολεῖα seuole maggiori, καὶ εἰνε προσδιωρισμένα διὰ τὰς κατωτέρας καὶ διὰ τὰς μεσαίας κλάσεις· ὁ δὲ σκοπὸς αὐτῶν εἰνε νὰ μορφώσωσι καλοὺς γεωπόνους καὶ ἐπιτηδείους τεχνίτας, καὶ νὰ χορηγήσωσιν εἰς τὰς δευτερευιῦσας κλάσεις τὰ μέσα τοῦ νὰ δοθῶσιν ἐπωφελῶς εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς τὰς καλὰς τέχνας. τὰ μικρὰ σχολεῖα δέχονται τοὺς παῖδας τοὺς ἀπὸ ἕξ ἔως δώδεκα ἔτῶν τὴν ἡλικίαν ἡ ἐκπαίδευσις αὐτῶν περιλαμβάνει τὴν θρησκείαν, τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τινας γνώσεις τῆς γραμματικῆς· τὰ κοράσια μανθάνουσι προσέτι τὰ ἔργα τῆς βελόνης καὶ τὴν ποδειαπλοκὴν (πλέξιμον κάλτσας). τὰ σχολεῖα ταῦτα διαιροῦνται εἰς δύω κλάσεις, καὶ μόνον δύω ἡ τρία ἔτη ἀπαιτοῦνται δὲ ὅλην τὴν σειρὰν τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκομένων. Τα δὲ μεγάλα σχολεῖα ἴδρυμένα ἐπὶ πλατυτέρων βάσεων, διαιροῦνται εἰς τρεῖς κλάσεις, καὶ τινα δὲ καὶ εἰς τέσσαρις οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς εἰς αὐτὴν ἐκπαίδεύσεως εἰνε ἡ καλλιγραφία, ἡ ἀριθμητικὴ, ἡ γεωμετρία, ἡ φυσικὴ ἱστορία, ἡ μηχανικὴ, ἡ γραμμικὴ ἰχνογραφία καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ.

Ο Αδστριακὸς νόμος συνειέλεσε, κατὰ φυσικὸν λόγον, μεγάλως εἰς τὰς προύδους τῶν σχολείων τούτων καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τῶν μαθητῶν. Κατὰ τὰ 1822 ὁ ἀριθμὸς τῶν μεγαλων σχολείων διὰ τοὺς παῖδας συνεποσοῦτο μόνον εἰς 19 καὶ διὰ τὰ κοράσια εἰς 11. τὰ μικρὰ σχολεῖα διὰ τοὺς παῖδας εἰς 2,103 καὶ διὰ τὰ κοράσια εἰς 492· ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν εἰς αὐτὰ μαθητευομένων, παῖδες μὲν ἥσαν 81, 244, κοράσια δὲ 26,524. Μετὰ δέκα ἔτη ἐφάνη μεγίστη αὔξησις· καὶ τὰ μὲν μεγάλα σχολεῖα κατήντησαν 57 τὰ τῶν παῖδων καὶ 14 τὰ τῶν κορασίων, τὰ δὲ μικρὰ 2,279 τὰ τῶν παῖδων, καὶ 1184 τὰ τῶι κορασίων. τὸ ὅλον δὲ τῶν μαθητῶν 112, 127 παῖδες καὶ 54,640 κοράσια. Προσθετέον δὲ ἔτι 228

σχολεῖα τῆς κυριακῆς (scuole festive) ὅπου φοιτῶσι 4566 παιδία κάτωθεν τῶν δώδεκα ἐτῶν τὰ ἕδιαιτερα σχολεῖα τῶν μεγάλων πόλεων συντηρούμενα δι᾽ ἔξοδων τινῶν φιλανθρώπων καὶ ὅπου μέγας ἀριθμὸς πρωτοτείρων καὶ τεχνιτῶν λαμβάνονται κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν διδασκαλίαν ἀνήκουσαν τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν πτωχοδοχείων ἔξιδιασμένα διὰ τὰ ὄρφανὰ καὶ τὰ ἐκβολιμάτα. τέλος 36 σχολεῖα ἔλέους ὡν τα 20 δέχονται καθ' ἑκάστην 702 παῖδας, τὰ 16 δὲ 732 κοράσια, 24 δημοτικὰ σχολεῖα ἐπὶ διδάκτροις ὅπου ἔκπαιδεύονται 5,119 παῖδες, καὶ 459 σχολεῖα ἐπίσης ἐπὶ διδάκτροις ὅπου διδάσκονται 8,631 κοράσια, καὶ τέλος πολλὰ ἕδιαιτερα παιδιγυγῆντα ὡν ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν συμποσοῦται εἰς 7,021 παῖδας καὶ 1641 κοράσια. Ἐν κεφαλαίῳ δὲ 188,879 παιδία τῶν δύω φυλῶν κατωτέρω τῶν δώδεκα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα ἡ ἀναλογία δὲ εἴναι εἰς μαθητὴς πρὸς δώδεκα κατοίκους, δηλαδὴ ἡ σχεδὸν διλότης τῶν ἀπὸ ἕξ ἔως δώδεκα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν ἐνρισκομένων εἰς Λομβαρδίαν παιδίων.

Συιησθάνθη δὲ ὁ νομοθέτης ὅτι εἰὰ νὰ δύναται δικαιωματικῶς ιὰ βιάσῃ τὰς κατωτέρους κλάσεις γὰ πέμπωσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ εἰς περίστασιν ἀποποιήσεως νὰ δύναται νὰ ἐπιβάλῃ κατὰ τῶν παραβιτῶν δυνατὰ πρόστιμα, ἥτον ἀνάγκη ἡ ἔκπαιδευσις νὰ ἦνε ὅσον τὸ δινατὸν διληγοδιάπανος ως πρὸς τὰς πτωχὰς οἰκογενείας ἐιόησεν ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅτι εἰς τὰ πλεῖστα τῶν σχολείων τούτων οἱ μαθηταὶ ἐπρεπε νὰ σπουδάζωσιν ἀμισθί, καὶ ὅτι τὸ περισσότερον μέρος τῶν ἔξοδων ἐπρεπε νὰ ἦνε εἰς βάρος τῆς κυβερνήσεως ἐτομένως. τὸ κράτος διὰ τὰ δύω τρίτα τῶν σχολείων τούτων δαπανᾷ κατ' ἔτος συνήθως 2,550,000 λίρας Ἀουστριακὰς, δηλ. 2,146,000 φράγκα γαλλικὰ τὸ δὲ ἄλλο τρίτον εἶνε εἰς βάρος τῶν κοινοτήτων αἱ ὅποιαι ἔξοδεύουσι κατ' ἔτος 1,275,000 λίρας Ἀουστριακὺς, δηλ. 1,075,000 φράγκα γαλλικὰ ἀλλ' ἡ κηδεμονία τῆς κυβερνήσεως δὲν περιμήσθη μόνον εἰς τοῦτο διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ καθ' ὅλην τὴν ὄλοκληρίαν ὁ νόμος, διέταξε νὰ περιέρχωνται

εἰς πᾶσαν ἐπαρχίαν καὶ εἰς πᾶν τμῆμα ἐπαρχίας ἔφοροι διωρισμένοι παρὰ τῇ ἔξουσίᾳ, καὶ ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν ἀνωτάτην ἐπιτήρησιν τῶν σχολείων ἐπίσης κατέβαλεν ἴδιαιτέραν προσοχὴν καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν διδασκάλων οἱ διδάσκαλοι εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νέοι ἢ ἐκκλησιαῖκοὶ οὗτοι ἀφοῦ τελειώσωσι τὰς σπουδάς των, διατριβουσιν ἐξ μῆνας εἰς Μεδιόλανα ἢ εἰς Μάντοβαν, διὰ νὰ μάθωσιν ἐκεῖ τὴν τέχνην τοῦ διδάσκειν ἔπειτα δίδεται εἰς αὐτὸν θέσις ὑποδιδασκάλου εἰς δημόσιον σχολεῖον διὰ ἐν ἔτος καὶ ἀν μετὰ τὴν δοκιμασίαν ταύτην κριθῶσιν ἵκανοι, διορίζονται καθηγηταὶ τέλος εἰς πολλὰ τῶν καταστημάτων τούτων ιατροὶ καὶ χειρούργοι ἐπισκέπτονται τὰ παιδία.

* Ας εἰσέλθωμεν ἥδη εἰς τὰ σχολεῖα τὰῦτα, καὶ ἀς ἰδωμεν τὸν μηχανισμὸν αὐτῶν. ὅλιγα βιβλία φαίνονται εἰς αὐτὰ ἀν πρόκειται νὰ μάθωσιν οἱ μαθηταὶ ὑπόθεσιν τινὰ ίσοριας, ὁ διδάσκαλος μόνος λαμβάνει τὸ βιβλίον, καὶ ἀναγινώσκει καθαρὰ τῷ φωνῇ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἐίτα πρὸς περισσοτέραν ἐπύκωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀκροατηρίου του δίδει εἰς τοὺς μαθητάς του ἱχνογραφίαν χρωματισμένην ὃπου παρίσταται ἡ σκηνὴ τὴν ὅποιαν ἀνέγνω. ἡ ἱχνογραφία αὕτη ἐκπλήγττει γενικῶς τὰ παιδία καὶ ἀποτείνουσιν ἀλλεπαλλήλους ἐρωτήσεις πρὸς τὸν διδάσκαλον τὸ μὲν περὶ τοῦ χρωματισμοῦ τῆς ἐνδυμασίας, τὸ δὲ περὶ τῶν παριστωμένων προσώπων τὸν αὐτὸν τρόπον μεταχειρίζονται καὶ διὰ τὰς μηχανικὰς τέχνας ἡ μέθοδος δὲ αὕτη ἐφαρμόζεται εἰς τὰ ἀκταετῆ παιδία· διὰ δὲ τὰ νεώτερα, περιορίζονται νὰ τὰ μανθάνωσι νὰ προφέρωσι διακεκριμένως τὰ ὄνόματά των, καθὼς καὶ τὰ ὄνόματα ἐκάστου μέρους τοῦ ἐνδύματός των, καὶ ἐκάστου σκεύους τοῦ δωματίου εἰς τὸ ὅποιον εὑρίσκονται· ὅσον δὲ διὰ νὰ μάθωσι νὰ ἀριθμῶσι, μεταχειρίζονται μεγάλον πίνακα ἐπὶ τοῦ ὅποιον εἶνε προσηλωμέναι ἡ μία κάτωθεν τῆς ἄλλης ὄριζοντείως δώδεκα σιδηραῖ κλωσταὶ ἐκάστη τῶν ὅποιών ἔχει μίαν μεγάλην σφαῖραν· καὶ δὶ αὐτῶν τῶν σφαιρῶν τὸ παιδίον μετρᾶ ἐν, δύω, τρίᾳ, καὶ εἰς ὅλιγα μαθήματα μαιθάρετ τὴν πρόσθε-

ειν, τὴν ἀφαίρεσιν, τὸν πολλαπλασιασμὸν καὶ τὴν διαιρεσιν· ἡ ἀριθμησις ἡ ἡ ἀξία τῶν ἀριθμητικῶν σημείων κατὰ τὴν ἥν κατέχουσι θέσιν διδάσκεται διὰ τοῦ αὐτοῦ πίνακος· ἀλλὰ τότε αἱ σιδηραῖ κλωσταὶ ἀντὶ νὰ ἥνε ὅριζόντειοι εἰνε κάθετον ἐκάστη τῶν κλωστῶν τούτων ἔχει ἐννέα σφαῖρας αἴτινες γίνονται κατὰ βούλησιν ἀφανεῖς δὲ ἐλατηρίου. αἱ κατὰ δεξιὰν κλωσταὶ παριστῶσι τὰς μονάδας, τὰς δεκάδας, τὰς ἑκατοντάδας κτλ. καὶ ἄνωθεν ἐκάστης κλωστῆς εὑρίσκονται τεθειμένα πινάκια κινητὰ ὅπου παριστῶνται σημεῖα ἀριθμητικὰ Ἀραβικὰ, ὥστε τὸ παιδίον νὰ δύναται νὰ βλέπῃ ἐνταυτῷ τότε ἀραβικὸν σημεῖον καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς αὐτὸν ἀνταποκρινομένων σφαιρῶν. "Οσον δὲ διὰ τὰ κλάσματα μεταχειρίζονται ωσαύτως πίνακα ἔχοντα κλωστὰς σιδηρᾶς ὅριζοντειας μία τῶν ὅποιων ἔχει ἕνα κύλινδρον, ἡ δὲ ἀμέσως κάτωθεν αὐτῆς ἔχει δύω κυλίνδρους μικροτέρους κατὰ τό ἥμισυ, καὶ οἱ ὅποιοι ἔνούμενοι, ἀποτελοῦσιν ἕνα ἰσον τῷ ἐπάνωθεν αὐτῶν ὥστε οἱ δύω οὗτοι κύλινδροι ἀποτελοῦσι δύω ἡμίσεα· ἡ τρίτη κλωστὴ ἔχει τρεῖς κυλίνδρους ἡ τρία τρίτα τοῦ πρώτου καὶ οὕτω καθεξῆς ὁ τέταρτος κτλ. Εὐκόλως ἐννοεῖται πῶς διὰ τοῦ παιγνίου τῶν εἰρημένων κυλίνδρων τὰ παιδία μανθάνουσι τὸν μηχανισμὸν τῶν κλασμάτων. Διὰ τὰς συλλαβὰς ἡ διὰ τὴν ἐνωσιν τῶν λέξεων τὰ παιδία ἐπὶ παρουσίᾳ πάσης τῆς κλάσεως τάττουσιν ἐπὶ πίνακος χάρτας κινητοὺς ἔχοντας τυπωμένα στοιχεῖα. Δεδόσθω ἡ λέξις βιβλίον· τὸ παιδεῖον λαμβάνει ἐν πρὸς ἐν τὰ στοιχεῖα τῆς λέξεως καὶ, ἀφοῦ τὰ διαιρέση εἰς συλλαβὰς, προφέρει ἴδιας ἐκάστην συλλαβήν. Ἐν δὲ πρόκειται περὶ μαθήματος φυσικῆς ἴστορίας, ἀντὶ νὰ βαρύνωσι τὸν νοῦν καὶ τὴν μνήμην τῶν παιδίων διὰ μαθημάτων, κινοῦσι τὸ πνεῦμά των δὲ ἀπλῶν ἴστοριῶν ἀναφερομένων εἰς ζῶα πρὸς τὰ ὅποια διεγείρουσι τὴν προσοχήν των· ἐπειτα ἀποτείνουσιν εἰς αὐτὰ ἐρωτήσεις περὶ τῶν ἔξεων, καὶ τῶν φωνῶν τῶν ῥηθέντων ζῶων· ἀπερίγραπτον εἶνε πόσον καλὸν ἀποτέλεσμα ἡ μέθοδος αὕτη προξενεῖ εἰς τὸν νοῦν τοῦ παιδίου.

Ἡ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς Τοσκάνης ἐν χρήσει μέθοδος εἶνε διαφορετική. Εἰς πᾶσας τὰς κλάσεις διὰ νὰ διδάξωσι τὸ παιδίον νὰ ἀναγινώσκῃ ἢ νὰ γράφῃ, μεταχειρίζονται δύι τρόπους οἵτιες δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν ὁ μὲν μίμησις ὁ δὲ ἔφαρμογή. Εἰς τὴν ἀνάγιωσιν, παραδείγματος χάριν, ὁ πρωτόσχολος προτείνει μίαν συλλαβὴν τὴν ὅποιαν προφέρει μεγαλοφώνως καὶ ὁ μαθητὴς ἐπαναλαμβάνει ἐπίσης μεγαλοφώνως· ἵδον ἡ μίμησις ὁ πρωτόσχολος ἐπιτάττει ἔπειτα τὸ παιδίον νὰ ζητήσῃ τὴν ἵδιαν συλλαβὴν, καὶ αὐτὸ τὴν ζητεῖ καὶ τὴν προφέρει ἵδον ἡ ἔφαρμογή. Διὰ τὴν ἀριθμητικὴν ὁ πρωτόσχολος χαράττει τέσσαρας γραμμὰς καὶ λέγει: “Διὰ νὰ παραστήσωμεν τέσσαρα ἵδον ὅτοιν σχῆμα μεταχειρίζομεθα” καὶ σημειώνει ἐν 4. ὁ πρωτόσχολος χαράττων αὐθις τὸ σημεῖον τοῦτο, ἐρωτᾷ τὸ παιδίον. “Πόσας γραμμὰς ἔχάραξ;” τὸ δὲ παιδίον πρὸς ἀπόκρισιν γράφει τὸ ζητούμειον σημεῖον. Εἰς τὴν ἀνάγιωσιν δὲν ἀκολουθοῦσι πλέον τὴν παλαιὰν μέθοδον διὰ τῆς ὅποιας τὸ παιδίον ἐμάνθινε τὸ ὄνομα τῶν στοιχείων πρὶν μάθῃ νὰ τὰ συνάπτῃ ἀλλ ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὸ μανθάνουσι τὸν ἥχον ἔκαστης συλλαβῆς, καὶ δὶ αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐντὸς ὀλίγου μανθάνει νὰ ἀναγινώσκῃ ἐλευθέρως.

Ἄλλ ἡ μέθοδος αὗτη ἔχει τὸ οὐσιώδες ἐλάττωμα τεῦ νὰ ἐνεργῇ μᾶλλον ἐπὶ τῆς μνήμης παρὰ ἐπὶ τοῦ νοὸς τοῦ μαθητοῦ διὸ καὶ πλῆθος παιδίων ἀναγινώσκουσιν ἐλευθέρως ὅλας τὰς λέξεις μιᾶς φράσεως καὶ προφέρουσι καθαρῶς ὅσον εἶνε τῆς δυγάμεώς των, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὴν παραμίκραν ἵδεαν περὶ τῆς φράσεως τὴν ὅποιαν ἀνέγνωσαν ἡθέλησαν νὰ ἀπαντήσωσι τὴν δυσκολίαν ταῦτην, ὑποχρεοῦντες ἔκαστον πρωτόσχολον νὰ γυμνάξῃ τὸν νοῦν τῶν μαθητῶν τῆς κλάσεώς του δι ἐρωτήσεων προσαρματούμενων εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ μαθήματος ἀλλ ὦι πρωτόσχολοι δώδεκα ἔως δεκατεσσάρων ἐτῶν τὴν ἡλικίαν δὲν εἶνε πάντοτε εἰς στάσιν νὰ κρίνωσι ἀν τὸ ἔξεταζόμενον παιδίον ἐνόησε καλῶς μ ὅλα ταῦτα τὸ σχέδιον τοῖτο ἐφηρμόσθη

πρὸ δὲ ὀλίγου μετ' ἐπιτυχίᾳ; εἰς τὸ ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον τῆς Φλωρειτίας ἔκει οἱ μαθηταὶ ὑποβάλλονται εἰς γύμνασιν καλουμένην ἀνάπτυξις νοητική. Sviluppo intellectuale. ἡ γύμνασις αὕτη συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀναγνώσκῃ ἔκαστος μαθητῆς ἓνα παράγραφον ὃ δὲ διευθυντής τοῦ σχολείου ἀποτελεῖ πρὸς αὐτὸν ἐρωτήσεις δὶ ὧν ἀναπτύσσει τὴν ἡθικὴν τοῦ ἀναγνωσθέντος χωρίου ἐκτὸς τῆς γυμνάσεως ταύτης οἱ μᾶλλον ἐνδυναμωμένοι μαθηταὶ συντάττουσι καθ' ἑαυτοὺς μικρὰ θέματα.

Ως πρὸς τὴν εὐταξίαν τοῦ σχολείου, ἡ Λύστριακὴ κυβέρνησις ἔκριεν ἐμφρόνως ὅτι αἱ ἀμοιβαὶ ἥσαν ἐπιβλαβεῖς, διότι τὸ μὲν παιδίον τὸ λαμβάνον αὐτὴν δὲν ἔισει τὴν ἀληθῆ ἀξίαν αὐτῆς, τῶν δὲ ἀποτυγχανόντων ἡ φιλοτιμία ἥγγιζετο. ὅθεν ἡθέλησαν νὰ ἀπαντήσωσι τὴν δυσκολίαν ταύτην δὶ ἄλλων τρόπων. καὶ κατὰ πρῶτον αἱ σωματικαὶ ποιναὶ αὐστηρῶς ἀπηγορεύθησαν. ὁ διδάσκαλος μόνος ἡ ἡ διδασκάλισα ἔχουσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιπλήξεως, καὶ ἀν τὸ παιδίον ἐτιμένη εἰς τὴν ἀταξίαν, τὸ ἀποχωρίζουσι τῶν συντρόφων αὐτοῦ, ἡ τὸ ἐμποδίζουσι τοῦ νὰ συμπεριδιαβάζῃ μετὰ τῶν ἄλλων. προσέτι ἀπλούν τι μέσον ἐβοήθησε τὴν κυβέρνησιν εἰς τοῦτο τὸ δύσκολον μέρος τῆς ἀνατροφῆς. Εἰς τὸ ὥραιον κλίμα τῆς Ἰταλίας ἡ μουσικὴ βασιλεύει ὡς ἡγεμονὶς. μικροὶ καὶ μεγάλοι, πτωχοὶ καὶ πλούσιοι πάντες εἰνει εἰδήμονες ἡ θέλουσι νὰ ἥνε εἰδήμονες τῆς μουσικῆς. ἡ κυβέρνησις εἰσήγαγε τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γυμνάσεως εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, καὶ χάρις εἰς τὴν εὐφυίαν τῶν παιδῶν ὡς πρὸς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς σπουδῆς κατώρθουσαν ἀπόνως νὰ κατασήσωσιν αὐτοὺς εὐκάμπτους καὶ πειθηνούς.

Εἰς τὴν Τοσκάνην ἐνηργήθη μετ' ἐπιτυχίας παρόμοιον σύστημα κατὰ τὸ ὅποιον τὰ παιδιά δὲν ὑπόκεινται εἰς σωματικὰς ποινὰς, καὶ λέγει ρήτωρ ὁ κανονισμὸς ὅτι ὁ διδάσκαλος νὰ μὴ δύναται νὰ ἐμβάλλῃ πληγὰς οὔτε διὰ ρύθδου οὔτε διὰ χειρός. Εἰς τὰ σχολεῖα πᾶσα εὐθύνη εἰνει εἰς βάρος τῶν πρωτοσχύλων, οἱ δὲ πρωτόσχολοι

ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν ἀρίστων μαθητῶν, καὶ ἵδον κατὰ τίνα τρόπον γίνεται ἡ ἐκλογή των. ὁ διδάσκολος, ἀφοῦ ἀναγνωρίσῃ εἰς τὸν μαθητὴν τὴν ἀπαιτουμένην ικανότητα πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐμπιστευθησομένων εἰς αὐτὸν χρεῶν, ἔρωτὰ τὴν κλάσιν δῆλην ἐὰν ἔχῃ νὰ ἀντειπῇ κατὰ τῆς σκοπουμένης ἐκλογῆς, καὶ ἀν δὲν ἔχῃ, ὁ μαθητὴς ἐκλέγεται. Περίπου τὸ τρίτον τῶν μαθητῶν ἀποτελεῖ τὸ σῶμα τῶν πρωτοσχόλων ἔχουσι δὲ οὗτοι τὴν φροντίδα τῆς ἀνωτάτης εύταξίας τοῦ σχολείου. εἰνε ἐμποδισμένον εἰς αὐτὸν νὰ συνομιλῶσι μετὰ τῶν μαθητῶν τῆς κλάσεώς των, ἐπισκοπούσι τοὺς συμμαθητάς των, ἐπιδεικνύοντες εἰς τὸν διδάσκαλον τοὺς εὐφυεῖς καὶ ἐπιμελεῖς καὶ διαθέτουσι τὴν κατὰ τῶν ἀμελῶν καὶ ἀτάκτων κατηγορίαν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην παρίστανται, εἰ καὶ συνοπτικῶς, αἱ σκηναὶ τῶν ἡμετέρων κακουργειοδικείων. ὁ κατηγορούμενος μαθητὴς παρίσταται ἐνώπιον ὄρκωτοῦ δικαστηρίου συγκειμένου ἐκ τῶν συμμαθητῶν του· τὸ ἔγκλημα ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν μελῶν τὰ ὅποια κρίνουσι καὶ ψηφιφοροῦσιν ὡς νὰ προέκειτο αἴτια Ἰανατική· ὁ κατηγορούμενος ἀπολογεῖται ἀκούεται ἡ ἀπολογία αὐτοῦ, καὶ ἀν τὸ ὄρκωτὸν δικαστήριον ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ἔνοχον, ἐκδίδει ψήφισμα ἔνοχῆς καὶ ἡ ὑπερτάτη αὐτοῦ ἀπόφασις καταχωρεῖται εἰς ἐπὶ τούτῳ διωρισμένον βιβλίον.

Τοιαύτη ἥτον κατὰ τὰ 1832, ἡ στάσις τῆς ἀνατροφῆς εἰς Τοσκάνην καὶ εἰς Λομβαρδίαν ἀλλ' ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ὁ ἀριθμὸς τῶν προκαταρκτικῶν σχολείων ηὔξηθη εἰς Πέργαμον, Κρεμόναν, Ἐνετίαν, Βικεντίαν καὶ Βερόναν. κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ πόλις τῶν Μεδιολάνων ἡνέωξε τρία νέα σχολεῖα δεχόμενα καθ' ἐκάστην 300 μαθητὰς μέχρι δέκα ἑτῶν τὴν ἡλικίαν. καὶ τοῦτο δὲν Ἰὰ μείνη μέχρι τοσούτου. πέντε ἀλλα σχολεῖα διωρισμένα διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ τῶν ὅποιων τὸ ἐν Ἰὰ περιέχῃ 150 παιδία εἰνε ἥδη ἔτοιμα νὰ ἀνοιχθῶσιν ὡς εἰς δλίγον καιρὸν τὰ Μεδιόλανα Ἰὰ ἔχωσι τόσα σχολεῖα ὡστε ὅλαι αἱ

κλάσεις τῶν πολιτῶν νὰ ἀπολαμβάνωσι τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Εἰς τὴν Δανίαν εὐρίσκομεν τὴν στοιχειώδη ἀνατροφὴν ἐπίστης εὐάρεστον· τὰ σχολεῖα διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας· εἰς τὰ τῶν μικρῶν πόλεων, εἰς τὰ τῆς Κοπενχάγης καὶ εἰς τὰ τῶν χωρίων. Εἰς τὰ σχολεῖα τῶν μικρῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων, οἱ μαθηταὶ ἀρχίζουσι τὰς σπουδάς των εἰς τὸ ἑβδόμον ἔτος τῆς ἡλικίας, καὶ τὰς ἔξακολουθοῦνσιν ἔως ὅτου νὰ μυρωθῶσι, δηλαδὴ μέχρι τῶν δεκατεσάρων ἢ δεκαπέντε ἐτῶν οἱ κλάδοι τῆς ἀνατροφῆς εἶνε ἡ ἀνάγνωσις, ἡ γραφὴ, τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἀριθμητικῆς, ἡ κατήχησις, καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφίας τῆς Δανίας· τὰ κοράσια μανθάνουσι πρὸς τούτοις τὴν ῥαπτικὴν καὶ τὴν ποδειοπλοκήν. "Εκαστον σχολεῖον διαιρεῖται εἰς δύω τμήματα· τὸ σχολεῖον τῆς πρωΐας καὶ τὸ σχολεῖον τῆς ἑσπέρας. τὰ μαθήματα διαρκοῦνται κατὰ τὸ θέρος, ἀπὸ τῆς ἑβδόμης ὥρας πρωῒ μέχρι τῆς ἑνδεκάτης, καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς τετάρτης μετὰ μεσημβρίαν μέχρι τῆς ἑκτης· κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα, ἀπὸ τῆς δυγδόης πρωῒ μέχρι μεσημβρίας καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς δευτέρας μ. μ. μέχρι τῆς τετάρτης. Τὰ τῆς Κοπεγχάγης προκαταρκτικὰ σχολεῖα εἶνε ὑψηλότερα. τὰ παιδία ἀρχίζουσι νὰ εἰσέρχωνται εἰς αὐτὰ κατὰ τὸ ἑκτον, γενικώτερον δὲ κατὰ τὸ ἑβδόμον ἔτος τῆς ἡλικίας των· κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς εἰς τὸ σχολεῖον διατριβῆς των, ἡ ἀνατροφὴ των συνίσταται εἰς τὴν προφορὰν, τὴν σημασίαν τῶν λέξεων καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς κατηχήσεως· αἱ σπουδαὶ αὗται διαρκοῦνσιν ἔως ὅτου τὰ παιδία νὰ δύνανται νὰ συλλαβίζωσι, νὰ γράφωσι καὶ νὰ γνωρίζωσι τὰ ἀριθμητικὰ σημεῖα· τότε ἡ ἀνατροφὴ των περιλαμβάνει τὴν ὁρθογραφίαν, τὴν γραμματικὴν, τὸ γραφικὸν ὑφος, τὰ σταθμὰ καὶ μέτρα, τὸν ἐκ μνήμης λογισμὸν, τὸν γραπτὸν λογισμὸν κατὰ πᾶσας τὰς ἐφαρμογὰς αὐτοῦ εἰς τὰς συνήθεις περιστάσεις τοῦ βίου· τὰ στοιχεῖα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἀρχάς τινας τῆς φυσικῆς καὶ θεραπευτικῆς,

καθώς ἀκόμη καὶ τὴν τεχνολογίαν, τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν μηχανῶν τὸ σάββατον εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἀφέσεως· πάντα τὰ σχολεῖα τῶν χωρίων καὶ τῶν μικρῶν πόλεων σχολάζουσι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἀμητοῦ [θέρους]. ἡ συνηθεστέρα μέθοδος εἶναι ἡ ἀληγούδιδακτικὴ, ἀγκαλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους καιροὺς ὑνεψύησαν πολλαὶ κατσγορίαι κατὰ τὸν συστήματος τούτου. Ως πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τὰ σχολεῖα ταῦτα εἴνε τέλεια· ὁ μαθητὴς δύναται νὰ ἀντλήσῃ πᾶσας τὰς ἀναγκαίας γνώσεις διὰ τὸ ἐκλεχθησόμενον ὑπ' αὐτοῦ ὅποιοιδήποτε στάδιον, ἀλλὰ τὰ μαθήματα πρέπει νὰ ἀκολουθῶνται κατὰ συνέχειαν· ὁ δανὸς νομοθέτης ἐσκέφθη τοῦτο, καὶ ἡ στοιχειώδης ἀνατροφὴ ὀφείλει τὴν φήμην αὐτῆς εἰς τὴν πρόνοιαν τῆς κυβερνήσεως· καθὼς εἰς τὴν Διμοτικὴν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Δανίαν τὰ πλεῖστα τῶν σχολείων κατετάθησαν παρὰ τοῦ κράτους, μὲ τὴν μόνην διαφορὰν ὅτι αὐτὰ συντηροῦνται διὲ ἔξυδιον τῶν ἴδιοκτητῶν τῶν καινοτήτων εἰς τὰς ὅποιας τὰ καταζήματα ταῦτα εὑρίσκονται· ἡ ἀνὴρ ἡ κοινότης εἴνε πτωχὴ, τὰ ἔξοδα μεταπίπτουσιν εἰς βάρος τοῦ κράτους· ἀλλὰ καὶ τούτου δοθέντος, ὁ νομοθέτης ὑπέβαλεν εἰς χρέος τους γοιεῖν, καὶ τοὺς κυρίους νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα καὶ τοὺς ὑτηρέτας αὐτῶν εἰς τὸ σχολεῖον πᾶς Δανὸς ὀφείλει κατὰ τὸν νόμον νὰ ἱξεύῃ νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ· καὶ διὰ νὰ ἐκτελῆται ὁ νόμος, ὁ νομοθέτης ἐπέβαλε ποινὰς αὐτηρὰς; κατὰ τῶν παραβαινόντων αὐτὸν ἄνευ λόγου ἀποχρώντος· δὲν εἴνε δὲ καὶ εὔκολον νὰ ὑπεκφύγῃ τις τὸν νόμον· ὁ νομοθέτης ἀπίγνητε προηγουμένως ὅλα τὰ ἐκ τῆς ἀμαθείας ἡ κακοθυσίας ἐνδεχόμενα ἐμπόδια, πρωτὸν διορίσας ἐξετάσεις στουδίας, τὰς ὅποιας οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποφύγῃ, καὶ ὑποχρεώσας τοὺς μαθητὰς ιὰ διέωσει κατ' ἔτος λόγον τῶν ἐργασιῶν των ἐιώπιον ἐπιτροπῆς διωρισμένης ὑπὸ τοῦ κράτους, καὶ δεύτερον συντήσας εἰς ἑκάτην παροικίαν μίαν ἐπιτροπὴν ἐπαγρυτήτεως ὀφείλουσαν νὰ ἐξετάζῃ αὐτηρῶς τὰς πράξεις τῶν μαθητῶν τοῦ τόπου· ἡ ἐπιτροπὴ αὗτη σίγκειται ἵξει ἐνὸς ἱερέως καὶ

δύω καποίκων οἵτινες ὀνομάζονται παρασάται τοῦ σχολείου (skole forstander). ὑπερόιω τῆς ἐπιτροπῆς εἰνέ ἡ διεύθυνσις τῆς ὁποίας μέλη εἰνε ὁ ἐπίσκοπος ἡδίω ιερεῖς τεῦ ἄιω κλήρου, ἐν μέλος τῆς ἐπὶ τῶν πτωχῶν ἐπιτροπῆς, ὁ πρώτος ἄρχων τῆς πόλεως, ὁ πρώτος δήμαρχος καὶ δύω ὑπάλληλοι. τέλος, ὑπεράνω τῆς διευθύνσεως εἰνε αἱ κεντρικαὶ ὄρχαὶ τὰ χρέη τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπαγρυπνήσεως συνίσανται εἰς τὸ νὰ ἐπισκέπτεται τὸ σχολεῖον κατὰ πᾶσαν δεκάτην πέμπτην ἡμέραν, νὰ ζητῇ καὶ νὰ βλέπῃ τὸ ἡμερολογιον τῶν ἐγγράφων τοῦ διδασκάλου, νὰ ἐπαγρυτιῇ εἰς τὴν συντήρησιν τῶν οἰκοδομῶν, νὰ πληρώῃ τοὺς διδασκάλους, νὰ ἔκτελῃ τὰ παρὰ τῆς διευθύνσεως ἐπιταττόμενα καὶ νὰ κατατρώῃ κατ' ἔτος κιτάλογον τῶν παιδίων τὰν ἔχοντων ἥδη ίηλιάν διὰ τὸ σχολεῖον καὶ ἐπὶ τούτῳ διατρέχει τὰ κωμίδια καὶ τὰ χωρία, διὰ νὰ καταγγάφῃ τὰ παιδία καὶ νὰ ὑποχρεοῖ τοὺς γονεῖς νὰ τὰ σέλλον εἰς τὸ σχολεῖον τῆς παροικίας, ἢ ἀν ἀνατρέφωνται εἰς ἄλλο σχολεῖον νὰ φανερώνωσι τὸ αἴτιον τέλος πάντων κατὰ πᾶσαν ἔξαμηνίαν ἡ ἐπιτροπὴ δίδει εἰς τὴν διεύθυνσιν ἀγαφορὰν διὰ ἣς φανερώνει τὰς προόδους τῶν μαθητῶν καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ σχολείου.

Μὲν ὅτια ταῦτα, αἱ εἰρημέναι προφυλακαὶ δὲν θὰ ἀπετέλουν τὴν ἐλπιζομένην ὡφέλειαν, ἐὰν ἡμελεῖτο ἡ ἐκλογὴ τοῦ διδασκάλου ἐκ τῆς δεξιότητος καὶ τοῦ ξίλου τοῦ διδασκάλου ἔξαρτᾶται ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἐνὸς σχολείου ἡ δαπανὴ κυβέρνησις συνησθάνθη πόσον λόγου ἀξία εἰνε ἡ τοιαύτη ἐκλογὴ, καὶ διὰ νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους ὡξίους τὰ ἐκπληρώσι τὸ ὑψηλὸν χρέος, τοῦ νὰ διδάσκωσι τοὺς ἄλλους κατέσητε διδασκαλεῖα, (écoles normales) ὅπου οἱ διὰ τὸ τὸ στάδιον τῆς ἀνατροφῆς τῆς νεολαίας προσδιωρισμένοι νέοι λαμβάνουσι τὴν εἰς τὰ χρέη αὐτῶν ἀνήκουσαν ἐκπαίδευσιν· κατὰ τὰ 1790 ἡ Δανία εἶχε μόνον ἐν τοιούτῳ σχολεῖον σήμερον δὲ ἔχει τέσσαρα καὶ ἕκαστον αὐτῶν διευθύνεται ὑπὸ τεσσάρων καθηγητῶν ὧν εἰς ὀνομάζεται παραστάτης· οἱ μαθηταὶ εἰσέρχονται εἰς αὐτὰ τὰ

σχολεῖα κατὰ τὸ δέκατον ὅγδοον καὶ ἔξέρχονται κατὰ τὸ είκοσὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των ἕκαστος μαθητὴς πληρώνει ἑκατὸν σκοῦδα (eius) κατ' ἔτος. ἀν δέ τις αὐτῶν ἀποδείξῃ πτωχίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου μέρους φανῆ ἐπιτήδειος εἰς τὴν σπουδὴν, δὲν πληρώνει οἱ κλάδοι τῆς διδασκαλίας εἰνε: ἡ κατήχησις, ἡ Ἱερὰ γραφὴ, τὸ εὐαγγέλιον, ἡ δανικὴ γλῶσσα, ἡ γραμματικὴ, ἡ γραφὴ, ἡ φυσικὴ ἴσοριά, ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ πρακτικὴ γεωμετρία, ἡ ἱστορία τῆς θρησκείας, ἡ ἴσοριά καὶ ἡ γεωγραφία τοῦ τόπου, ἡ ψαλτικὴ καὶ ἡ ὄργανικὴ μουσικὴ, ἡ παιδαγωγία, ἀρχαὶ τινες τῆς ἀνατομίας καὶ τῆς θεραπευτικῆς, διὰ νὰ δύναται, γενόμενος διδάσκαλος νὰ δίδῃ συμβουλὰς εἰς τοὺς πάσχοντας χωρικοὺς, καὶ τέλος οἱ κυριώτεροι κλάδοι τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ τινα χειροτεχνήματα σκοπὸν ἔχογτα τὴν πρακτικὴν ὠφέλειαν οἱ κλάδοι οὗτοι τῆς ἐκπαιδεύσεως ὅταν καλῶς ἐννοηθῶσι καὶ καλῶς σπουδασθῶσιν, ἀποτελοῦσι πᾶν εἴτε ἀπαιτεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ παιδαγωγοῦ· ἐξ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος καὶ ἐπτὰ ὥρας τῆς ἡμέρας σπουδάζουσιν οἱ μαθηταὶ, κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἔξετάζονται, καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος ὁ μαθητὴς λαμβάνει τὸ δίπλωμά του, ἡ ἀν κριθῆ ἀνίκανος, ἀποπέμπεται καὶ πληρώνει ἑκατὸν σκοῦδα εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἐδὼ ἀρμόζει νὰ εἴπωμεν μίαν λέξιν περὶ τῆς ἱστορίας τῶν εἰρημένων διατάξεων, περὶ τοῦ πόσον ἐσήμανον ὡς πρὸς τὴν δημοσίαν ἀνατροφὴν καὶ περὶ τῆς ὥσης ὠφελείας δύναται εἰσέτι νὰ πηγάσῃ ἐξ αὐτῶν, ἀν μόνον δὲν παραστραφῇ τὸ γεννῆσαν αὐτὰς πνεῦμα.

Ἡ ὑπαρξίας τῶν σχολείων τούτων ἀνέρχεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐσχάτου αἰώνος· ὁ Φράγκης θεμελιώνει εἰς Χάλλην τὸ παιδαγωγεῖόν του, καθὼς καὶ ἑτερον κατάστημα διωρισμένον διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν διδασκάλων. ὁ Στάϊνμετς τὸν διαδέχεται ἐμψυχωθεὶς ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης ἡτις εἶχεν ἀποδεχθῆ εὐχαρίστως τὸν εὐτυχῆ τοῦτον νεωτερισμὸν, ὁ Στάϊνμετς θεμελιώνει σχολεῖον διὰ τοὺς διδασκάλους εἰς Κλοςερβέργην, πλησίον τοῦ Μαγδεβούργου. τὸ

σχολείον τοῦτο θεμελιωθὲν κατὰ τὰς ἴδεας τοῦ Φράγκου, περιέλαβε πολλοὺς μαθητὰς, καὶ δυνάμει τῆς προσπαθείας τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτοῦ, ἐμόρφωσε μέγα ἄθροισμα ἀπὸ τοῦ ὅποίου ἐξῆλθον ἄριστοι διδάσκαλοι, οἵτινες διεχύθησαν εἰς ἄπαν τὸ Βόρειον τῆς Γερμανίας· ἡ ἔκβασις αὕτη ἥγειρε τὴν ἄμιλλαν, καὶ μετ' ὀλίγον πλησίον τῶν σχολείων τοῦ Σταΐνμετς καὶ τοῦ Φράγκου ἥγερθησαν τὸ seminarium doctrinae elegantioris τοῦ Κελλαρίου εἰς Χάλλαν καὶ τὸ φιλολογικὸν καὶ σχολαστικὸν σχολεῖον τῆς Γοτίγκης κατασαθὲν ὑπὸ τοῦ Γέσνερ, καὶ τὸ πρώτον τακτικὸν σχολεῖον τούτου τοῦ εἴδους· μετὰ ταῦτα ἡ Ἰένα, ἡ Χάλλα, ἡ Ἐρλίγκη, τὸ Χέλμςατ, ἡ Λείψια, τὸ Χούδελβεργ, τὸ Κέλλ, τὸ Βρέσλαον, τὸ Βερολίνον, τὸ Μόναχον, τὸ Δορπάτ καὶ ἄλλαι πόλεις ἔσχον ἐκάστη σχολὴν εἰδικὴν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν καθηγητῶν.

Ἄλλὰ τὰ σχολεῖα ταῦτα τὰ ὁποῖα ὠνομάζοντο τότε διδακτήρια ἀκαδημαϊκὰ παιδαγωγίας περιελάμβανον μόνον τὴν ἀνωτάτην παιδείαν· οἱ μαθηταὶ ἐξήρχοντο διὰ νὰ διδάξωσι μόνον τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ κλασικὰ μαθήματα καὶ οἱ πλείους αὐτῶν ἥσαν προσηλωμένοι εἰς τὰ πανεπιστήμεια. ὁ Χέκκερ ἐπλήρωσε τὸ κενὸν τοῦτο· τὰ σχολεῖα τοῦ Χέκκερ θεμελιωθέντα ἐπὶ ἡττον μὲν εὐρυχώρου, οὐχ ἡττον δὲ ἐπωφελοῦς βάσεως τῶν τοῦ Φράγκου, ὠνομάσθησαν σχολεῖα ἀστυκὰ ἡ σχολεῖα δημοτικὰ· καὶ περιελάμβανον πάντα νέον δστις ἥθελε νὰ δοθῇ εἰς τὴν παιδείαν τῶν κατωτέρων κλάσεων τὰ καταστήματα ταῦτα, ἐκ τῆς πρώτης ἀρχῆς εὐμερεστήσαντα, ἐπόμενον ἥτον νὰ εὐδοκιμήσωσι καὶ εἰς τὸ μέλλον. ὁ μέγας μονάρχης Φριδερίκος, ὁ βασιλεύων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς Προυσίαν ἔδειξε πᾶσαν τὴν ὑπὲρ αὐτῶν εὐμενῆ του διάθεσιν, καὶ κατὰ τὰ 1752 ἐξέδωκε βασιλικὸν διάταγμα ὅτι ἐντὸς τοῦ κράτους αὐτοῦ, εἰς τὸ Νάυμαρκ καὶ εἰς τὴν Πομερανίαν πᾶσαι αἱ χηρεύουσαι θέσεις τῶν διδασκάλων νὰ ἀναπληρῶνται ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου τοῦ Χέκκερ· καὶ μετά τινα ἔτη ἐχορήγησε σύνταξιν λόγου ἀξίαν εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα πρὸς συντήρησιν ἀριθμοῦ τινος μαθητῶν.

Τὰ σχολεῖα ταῦτα μετ' ὀλίγον ἐκαρποφόρησαν ὁ καθηγητὴς Βαζέδοβ εἰσήγαγε μέθοδον ἔξαιρετον, καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ, ὁ κανονικὸς Φὸν Ρόχοβ ἀπέδειξε τὰς ἐκ τῆς προσπιθείας πρὸς διαμόρφωσιν τῶν καθηγητῶν προσαγενησομένας ὡφελείας. ὁ Φὸν Ρόχοβ διωργάνισε τὰ τοῦ Ρεκάν εἰς Βραιδεβούργιον καὶ τὰ εἰς τοὺς πλησιοχώρους τότους θεμελιωθέντα σχολεῖα τὰ καταστήματα ταῦτα ἀπέβησαν εὐρύχωρος ἐσία παιδείας ὅπου οἱ νέοι πανταχόθεν τῇ Γερμανίᾳ συνέρρευσαν διὰ τὰ ἀντλήσασι τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως πάμπολλοι ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά του, καὶ εἰς μὲν τὸ Χάββερζατ κατὰ τὰ 1778, εἰς δὲ τὸ Βρεσλάου κατὰ τὰ 1787 ἡγέρθησαν ἀλληλοδιαδόχως κατασήματα τῆς πρικαταρκτικῆς ἀνατροφῆς· εἰς τὸ Βέσελ καὶ εἰς τὸ Μίνδεν δύω τοιαῦτα σχολεῖα ἐπίσης ἐμορφώθησαν ὑπὸ τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ βαρόνου Φὸν Δερ-Βέκ καὶ τοῦ ἴερου ποιμένιος Χέρβιγκος.

Εἶνε δὲ ἀξιοπρατήρητον ὅτι τὰ μικρὰ κράτη ἔδωκαν παράδειγμα εἰς τὰ μεγαλα. Κατὰ τὰ 1750, ἐπολὴ καθ' ἣν ὁ Χέκκερ θεμελίωνε τὰ σχολεῖα του τὰ λεγόμενα τῶν πολιτῶν εἰς Προυσίαν τὸ Ανόβερον ἤγειρεν ἐπίσης σχολεῖν τοῦ αὐτοῦ εἴδους· τὸ Μίγκεν, τὸ Δεσσάου, τὸ Κύσσελ, τὸ Δετμόλδ, ἡ Γότθα καὶ τὸ Κέλ ηκολούθησαν τὰ ἵχνη τοῦ Ανοβέρου· ἐπραξαν δὲ αὐτὸ μετὰ ταῦτα καὶ τὰ καθολικὰ κράτη μετὰ τῆς αὐτῆς δρασηριότητος καὶ τοῖς αὐτῆς ἐπιμοιῆς. Εἰς τὴν Αὔστριαν, αἱ διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ δήμου γενόμεναι βελτιώσεις, καὶ ἐν γένει ἡ σύστασις τῶν διδασκαλείων ὀφείλονται εἰς τὸν ζῆλον τοῦ ἐπισκόπου Φὸν Φελβίγκερ καὶ τοῦ ἀρχιπρεσβυτέρου Κίνδερμαν Φὸν Σχουλτζάϊν αἱ προσπάθειαι αὐτῶν ἀρξόμεναι κατὰ τὰ 1770 ἐπέτυχον ἐντελῶς. Κατὰ τὴν αὖτὴν ἐπεχήν ὁ βαρόνος Φὸν Φούρζεμβεργ ἀνήγειρε κατασήματα τοῦ αὐτοῦ εἴδους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Μύντερ καὶ τότε τὰ τοιαῦτα κατασήματα εἰσήχθησαν εἰς τὴν Παναρίαν καὶ ἐκεῖθεν ἐξετάθησαν εἰς τοὺς πλησιοχώρους τόπους καὶ εἰς τὸ λοιπὸν τῆς Εὐρώπης.

Ἄς ἐπανέλθωμεν ἡδη εἰς τὸ προκείμενον διήλθομεν τὴν Λομβαρδίαν, τὴν Τοσκάναν καὶ τὴν Δανίαν εἴδυμεν εἰς ὅποιαν στάσιν εύρισκετο ἡ προκαταρκτικὴ ἀνατροφὴ εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους· ἃς ἀκολουθήσωμεν τὴν σειρὰν τῶν συζητήσεών μας καὶ ἃς ἀσχοληθῶμεν περὶ τῆς Προυσίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας.

Διὰ τὴν καλὴν διοίκησιν τῶν προκαταρκτικῶν σχολείων αὐτῶν, διὰ τὴν πρόνοιαν καὶ τὰς προσπαθείας αὐτῶν πρὸς βελτίωσιν τῆς νοητικῆς καταστάσεως τῶν ὑπηκόων αὐτῶν, ταῦτα τὰ δύω κράτη κατέχουσι τὸν πρῶτον τόπον μεταξὺ τῶν ἔθνῶν τῆς χερσαίας Εὐρώπης· πολὺ πρὶν τὰ ἄλλα ἔθνη στοχασθῶσι νὰ καταστήσωσι σχολεῖα προκαταρκτικὰ, ἡ Ὀλλανδία εἶχεν ἡδη παρόμοια καταστήματα πλουσία διὰ τῆς βιομηχανίας, τῆς παραθαλασσίου θέσεως καὶ τῶν ἀπεράντων ὑπερθαλασσίων κτημάτων αὐτῆς, ἡ Ὀλλανδικὴ πολιτεία, μεταξὺ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς καὶ τῶν πραγμάτων τὰ ὄποια παρεῖχεν εἰς αὐτὴν ἡ ζηλοτυπία τῶν γειτόνων αὐτῆς, δὲν ἐλησμόνει τὴν καλλιέργειαν τοῦ νοὸς τῶν πολιτῶν αὐτῆς ἀλλὰ τὰ πρὸς τοῦτο καταστήματα ἥσαν ὀλυγάριθμα, καὶ ἐπειδὴ ἐστεροῦντο καλοῦ διοργανισμοῦ, οὐδὲν προεμήνυε τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐπιτυχίαν αὐτῶν μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐσχάτου αἰῶνος τὰ καταστήματα ταῦτα ἔλαβον ὄπωσοῦν ἀνάπτυξιν· τότε ἔξεδόθη νόμος ὅστις ἐτακτοποίει καὶ ἀπεφάσιζε τὴν διαιρεσιν αὐτῶν, καὶ τὰ χρέη τοῦ διδασκάλου, ἐπιφυλάττων εἰς τὴν κυβέρνησιν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ θεσπίζῃ ὄποια βιβλία ἐδύναντο νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα· καὶ ὁ νόμος οὗτος ἔμεινεν ἀνέπαφος, καὶ ἐπικρατεῖ εἰσέτι εἰς δλον τὸ σύστημα τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαίδευσεως τοῦ τόπου.

‘Ος ἡ Ὀλλανδία, οὕτω καὶ ἡ Προυσία ἡτον ἡδη πολὺ προχωρημένη εἰς τὸ στάδιον τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσεως ὅτε τὰ λοιπὰ κράτη οὐδὲν ἐστοχάζοντο ποσῶς περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ λαοῦ των ἡ τούλαχιστον ἐδείκνυν ἀδιαφορίαν καὶ ἀπάθειαν κατὰ τοῦτο. ’Ἐπὶ Φρεδερίκου τοῦ Μεγάλου, ἐγκύκλιος ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1759 ἐπέθετεν εἰς

(ΤΟΜ. Α. ΦΥΛ. Δ.)

πάντα γονέα τὸ χρέος τοῦ νὰ πέμπη τὰ τέκνα του εἰς τὸ σχολεῖον· τὰ εἰς τὸ χρέος τοῦτο ἀναφερόμενα ἄρθρα διελάμβανον τὰ ἔξῆς. " Πᾶς κάτοικος ὅστις δὲν δύναται ἥ, δὲν θέλει νὰ δώσῃ κατ' οἶκον τὴν ἀναγκαίαν ἀνατροφὴν, εἰς τὰ τέκνα του ὁφείλει νὰ τὰ πέμπῃ εἰς τὸ σχολεῖον, ἅμα περατωθῆ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας των· ἀπὸ τῆς ἡλικίας ταύτης οὐδὲν παιδίον δύναται νὰ λείψῃ διόλου ἥ πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὸ σχολεῖον, εἰμὴ διὰ περισάσεις ἴδιαιτέρας καὶ τοῦτο τῇ συναινέσει τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἔξουσίας. " Μ' ὅλα ταῦτα αἱ θλιβεραὶ ἐνασχολήσεις τῆς ἐποχῆς, οἱ ἐπισυμβάντες πόλεμοι τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὰ δυστυχήματα τὰ εἰς τὸ διάστημα τῶν πολέμων τούτων ἐπιβαρύναντα εἰς τὸ βασίλειον τῆς Προυσίας δὲν ἐπέτρεψαν νὰ δοθῇ ἥ ἀπαιτουμένη προσοχὴ εἰς τὰ σχολεῖα. ἄλλως τε, ἥ ἐγκύκλιος τοῦ Φρεδερίκου δὲν ἐπέβαλλε ποινὴν κατὰ τῶν γονέων τῶν παραβαινόντων τὸν νόμον· ὥστε καθεὶς ἐδύνατο νὰ ὑπεκφύγῃ τὸν νόμον, χωρὶς αὐτὸς νὰ δύναται νὰ τὸν προσβάλῃ· καὶ οὕτως ἥ κακοβουλία καὶ ἥ ἀμάθεια ὁφελήθησαν πολλάκις ἐκ τοῦ ἐλλείμματος τούτου· τοῦτο διήρκεσε μέχρι τῆς εἰρήνης, καὶ ἥ κυβέρνησις ἀναλαβοῦσα σπουδαίως τὴν προκαταρκτικὴν ἀνατροφὴν, ἐκοινοποίησε νόμον θετικώτερον, αὐστηρότερον καὶ μηδαμῶς τοῦ λοιποῦ ὑποκείμενον εἰς τεχνάσματα· ὁ νόμος οὗτος, ὡς ὁ πρῶτος, ἡνάγκαζε τοὺς γονεῖς ἥ τοὺς ἐπιτρόπους νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἥ τὰ ἐπιτροπεύομενα ὄφανὰ εἰς τὸ δημόσιον σχολεῖον, ἥ νὰ φροντίζωσι νὰ δίδεται εἰς αὐτὰ δὶ ἄλλου τινος τρόπου ἥ ἀναγκαία ἀνατροφὴ· οἱ χειροτέχναι ἥ οἱ κύριοι οἵτινες ἐλάμβανον εἰς γύμνασιν τῆς τέχνης ἥ εἰς δούλευσιν παιδία εἰς ἡλικίαν σχολείου ὥφειλον ἐπίστης καὶ αὐτοὶ νὰ φροντίζωσιν εἰς τὸ νὰ λαμβάνωσι τὰ ρήθέντα παιδία ἀνατροφὴν ἥ ἀνάλογον ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου τετάρτου ἔτους τῆς ἡλικίας των. Εἰς τὰ ἄρθρα δὲ ταῦτα ὁ νέος νόμος προσέθετεν εἰσέτι καὶ ἄλλα τὰ ὅποια ἥτον ἐπόμενον νὰ νικήσωσι τὴν ἀπάθειαν καὶ τὴν κακοβουλίαν τοῦ

λαοῦ· καὶ πρῶτον μὲν ὁ προυσιακὸς νόμος· ὡς καὶ ὁ Αὐτοκράτορες ἐφρόντιζε νὰ εὐκολύνῃ εἰς τοὺς ἐνδεεστέρους γονεῖς τὰ μέσα τοῦ νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον, χορηγῶν εἰς αὐτοὺς ὅσα ἀναγκαῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν ἢ τὰ χρειώδη ἐνδύματα· δεύτερον δὲ, ἡνάγκαζε τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς κυρίους τοὺς ἀμελοῦντας νὰ πέμπωσι κατ' ἀκρίβειαν τὰ παιδία των εἰς τὸ σχολεῖον, νὰ παρρησιάζωνται ἐνώπιον ἐπαγρυπνητικῆς ἐπιτροπῆς ὅπου ἐλάμβανον αὐστηρὰς ἐπιπλήξεις· ἀλλὰ τοῦτο ἥτον ἔτι μικρὸν ἐπειδὴ ἐὰν αἱ ἐπιπλήξεις δὲν ἥσαν ἀρκεταὶ, πρόστιμα, φυλακήσεις ἢ δημόσια ἔργα πρὸς ὄφελος τῆς κοινότητος, ἔτι δὲ πρὸς ἐπαύξησιν τῆς παιδικῆς, ἢ στέρησις πάσης μετοχῆς εἰς τὰ δημόσια βοηθήματα ἐψηφίζοντο κατὰ τῶν ἐνόχων τέλος καὶ ὑπάλληλος τῆς ἀστυνομίας ἐδύνατο καὶ βίᾳ νὰ ἄγῃ τὰ παιδία εἰς τὸ σχολεῖον τοιοῦτος ἥτον ἐν κεφαλαίῳ καὶ τοιούτος εἶνε καὶ σήμερον ὁ κώδιξ ὁ διευθύνων τὴν προκαταρκτικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς Προυσίαν.

**Ας παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα τὸ ἀποτελοῦν τὸν χαρακτῆρα τοῦ νόμου καὶ ἐπιτιθέμειον εἰς τοὺς γονεῖς χρέος τοῦ νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον τὸ χρέος τοῦτο δὲν ὑπάρχει παντελῶς εἰς τὸν Ὀλλανδικὸν νόμον. μένει ἐλεύθερος ὁ καθεὶς νὰ ἐκτιμᾷ τὰ ἐκ τῆς ἀνατροφῆς ἀγαθὰ, καὶ νὰ ζητῇ τὰ μέσα τοῦ νὰ προσπορισθῇ τὰ ἀναγκαῖα φῶτα ὅπως αὐτὸς τὰ ἐννοεῖ. ὁ Ὀλλανδὸς νομοθέτης περιορίζεται μόνον εἰς τὸ νὰ παραγγέλλῃ τοὺς ἐπιτηρητάς του καὶ ἄλλους ὑπαλλήλους νὰ κινῶσι τὸν ξῆλον τῶν ἐπιτηρουμένων ὑπ' αὐτῶν εἰς τοῦτο δὲ σύνεργοντι καὶ οἱ Ἱερεῖς πάσης θρησκείας καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν γραφείων τῆς εὐποιίας οἵτινες θεωροῦσιν ὡς χρέος νὰ μεταχειρίζωνται τὴν ἐπὶ τῶν γοιέων ἐπιβρόήν των, διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάζωσι νὰ ἀπολαμβάνωσι τὰς εἰς τὰ τέκνα των προσφερομένας ὡφελείας· αἱ παραγγελλαὶ αὗται εἶνε ἀνίκανοι καὶ κατὰ φυσικὸν λόγον δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας τοῦ προυσιακοῦ νόμου· ὅθεν καὶ οἱ γονεῖς ἀμελοῦντι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν των. ή ἀξιο-*

σημείωτος διαφορὰ εἰς τὸν ἀγαλογικὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα τῶν δύω τόπων φοιτώντων παιδίων μᾶς δίδει τὴν περὶ τούτου ἴσχυρὰν ἀπόδειξιν. ὁ Κ. Κουσίνος κατέσρωσε τὴν διαφορὰν ταύτην κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

	Προυσία 1831	Ολλανδία 1835
Πληθυσμὸς	12,726,823	2,528,387
	=====	=====
Ἀριθμὸς παιδίων ἀπὸ 7 ἔως		
14 ἔτῶν	2,043,030	405,880
Παιδία παρουσιασμένα εἰς		
τὸ σχολεῖον	2,021,421	304,459
	=====	=====
Διάφορὰ κατ' ἔλλειψιν . .	21,609	100,421
	=====	=====
Ἐκ τῶν παιδίων τῶν παρόντων		
εἰς τὸ σχολεῖον ἄρρενες . .	1,044,364	173,578
Θῆλειαι . .	977,057	130,881
	=====	=====
Ίσος ἀριθμός.	2,021,421	304,459
	=====	=====
Ἀριθμὸς προκαταρκτικῶν σχολείων.	22, 602	2,832
	=====	=====
Ἀριθμὸς μαθητῶν πρὸς ἔκαστον προκαταρκτικὸν σχολεῖον μέσος ὅρος.	89	107
Ἀριθμὸς μαθητῶν ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τοῦ τόπου, εἰς μαθητὴς πρός.	6,24½ κατ.	8,30½ κατ.
Ἄρα, ἐκ τῶν 2,043,030 ἀπὸ ἑπτὰ ἔως δεκατεσσάρων ἔτῶν παιδίων τὰ ὅποια εἶχεν ἡ Προυσία κατὰ τὰ 1831, τὸ ὅλον σχεδὸν, δῆλο: 2,021,421 ἐφοίτων εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα ἐνῷ εἰς τὴν Ολλανδίαν ἐκ τῶν 405,880 παιδίων τῆς αὐτῆς ἡλικίας, μόλις ἐφοίτων 304,459 τὰ		

21,609 παιδία τῆς Προυσίας ἐλάμβανον ἴδιαιτέραν ἀντροφὴν, ἐνῷ δὲν δύναμεθα νὰ ὑποθέσωμεν τὸ τοιοῦτο καὶ διὰ τὰ 100,421 τῆς Ὀλλανδίας." Οσον δὲ διὰ τὴν διοίκησιν τῶν προκαταρκτικῶν της σχολείων, δ ὄρθος νοῦς τοῦ λαοῦ καὶ ἡ πρόνοια τῆς κυβερνήσεως ἀνεπλήρωσεν τὸ ἔλλειμμα τοῦτο τοῦ νόμου. Ως εἰς τὴν Προυσίαν ἡ διεύθυνσις τῶν προκαταρκτικῶν σχολείων εἶνε δυνατὴ καὶ ἴσχυονσα, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ἡ ἐπαγρύπνησις εἶνε καλὴ καὶ ἰδρυμένη ἐπὶ στερεῶν βάσεων εἶνε δὲ ἐναποτεθειμένη εἰς ἐπιτηρητὰς ὧν ἔκαστος διοριζόμενος παρὰ τοῦ κράτους διαμένει εἰς ἔκαστον τμῆμα ἐπαρχίας, καὶ τὰ χρέη του συνίστανται εἰς τὸ νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ νὰ σημειώνῃ πάντα τὰ τρέχοντα εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ τμήματός του, καὶ νὰ ἐπισκέπτεται τὰ σχολεῖα τούλαχιστον δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ πάντες δὲ οἱ ἐπιτηρηταὶ συνέρχονται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἐκεῖ, προεδρεύοντος τοῦ διοικητοῦ,, δίδει ἔκαστος τὴν ἀναφοράν του ὃπου φανούνται ἐκτεθειμέναι πᾶσαι αἱ περὶ τῆς ἐνεστώσης κατασάσεως τῆς ἀνατροφῆς τῶν τοῦ τμήματός του κατοίκων παρατηρήσεις του· ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἀνακρίνεται παραβάλλεται μὲ τὰς τῶν ἄλλων ἐπιτηρητῶν· ἔπειτα ὑποβάλλεται εἰς νέαν θεώρησιν τῆς ἐπὶ τῆς ἐκπαίδεύσεως ἐπαρχιακῆς ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας πρόεδρος εἶνε ὁ διοικητής· ἡ δὲ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν προύχόντων τῆς ἐπαρχίας διευθύνει νέαν ἀναφορὰν πρὸς τὴν κεντρικὴν διοίκησιν, καὶ αὐτὴ πάλιν πρὸς ἐπισφράγισιν προφυλάξεως συγκαλεῖ κατὰ καιροὺς εἰς Χαϊν (Haye) γενικὴν συνέλευσιν τῶν προκαταρκτικῶν διδασκάλων εἰς τὴν ὁποίαν ἔρχονται καὶ παραστάται τῆς ἐπαρχιακῆς ἐπιτροπῆς.

Εἰς τὴν Προυσίαν εὑρίσκομεν εἰς τὴν ἱεραρχίαν τῶν διοικήσεων τάξιν σχεδὸν παρομοίαν· ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας, τῶν προύχόντων τῆς κοινότητος καὶ ἐνὸς ἡ δύω οἰκογενειαρχῶν κρίνει ὅλας τὰς ὑποθέσεις τῶν σχολείων· τὰ χρέη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης εἶνε νὰ ἐπαγρυπνῇ τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καθὼς καὶ εἰς τὸ

έξωτερικὸν, νὰ διοργανίζῃ καὶ νὰ συντηρῇ τὰ σχολεῖα, κατά τὰς ὀδηγίας τῆς ἀνωτέρας ἀρχῆς· νὰ συμβρυλεύῃ, νὰ διευθύνῃ, νὰ ὑποστηρίζῃ τοὺς διδασκάλους, νὰ καθιστᾶ ἀγαπητὰ τὰ σχολεῖα εἰς τοὺς κατοίκους τῆς κοινότητος, νὰ διεγείρῃ τὴν ἔφεσιν καὶ τὸν ζῆλον αὐτῶν, καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ ἔξαλείψῃ τὴν ἀπειροκαλίαν καὶ τὴν ἀμαθειαν τῆς χωρικῆς νεολαίας· ἡ ἐπιτροπὴ αὗτη συνέρχεται κατὰ πᾶσαν τριμηνίαν· αἱ μεγάλαι πόλεις ἔχουσαι τόσας ἐπιτροπὰς σχολείων ὅσους καὶ νόμους (arrondissements) διευθυνομένας ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς^ξ ἥτις καὶ αὕτη διευθύνεται ὑπὸ τοῦ ἐπιτηρητοῦ τῶν σχολείων τοῦ νομοῦ [kreissschulaufseher]. ὁ ἐπιτηρητὴς οὗτος προτείνεται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου καὶ παρίσταται, μετὰ γνώμης αἵτιολαγημένης, ὑπὸ τῶν ἐπαρχιακῶν συνεδρίων εἰς τὸν γραμματέα τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὅσις δύναται, ἀν Θέλῃ, νὰ ἀποποιηθῇ τὴν ἐπικύρωσιν· τὰ χρέη αὐτοῦ συνίστανται εἰς τὸ νὰ ἐπαγρυπνῇ γενικῶς ἐπὶ πάντων τῶν κατωτέρων σχολείων τῶν χωρίων καὶ τῶν μικρῶν πόλεων, καθὼς καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν ἐπιτροπῶν τῶν διοικουσῶν τὰ εἰρημένα σχολεῖα· νὰ προσπαθῇ ὥστε ἔκαστον σχολεῖον νὰ συμμορφοῦνται μὲ τὸν νόμον, νὰ ἐμψυχώῃ καὶ νὰ διευθύνῃ τοὺς διδασκάλους καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη τῶν ἐπιτροπῶν, νὰ ἐγκαρδιώῃ τοὺς καλῶς πράττοντας, καὶ νὰ ἐλέγχῃ ἐγκαίρως τοὺς ἀτάκτους, νὰ παρευρίσκεται εἰς τὰς ἔξετάσεις, νὰ λαμβάνῃ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἐπιτροπῶν καὶ νὰ διευθύνῃ ἀναφορὰν πρὸς τὸν σύμβουλον τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως [sehu'rath]. οὗτος εἶνε ὁ ὑπέρτατος διευθυντὴς τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ πᾶν τμῆμα [regence]. μετ' αὐτοῦ ἀνταποκρίνονται οἱ δημοτικοὶ ἐπιθεωρηταὶ· αὐτὸς συντάττει ἀναφορὰς καὶ τὰς παρουσιάζει εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ τμήματος τοῦ ὅποιου εἶνε μέλος· αὐτὸς τέλος ἀνταποκρίνεται διὰ τοῦ προέδρου τοῦ τμήματος μετὰ τῆς κεντρικῆς διοικήσεως.

Βλέποντες τοιαύτην προσπάθειαν, καὶ τόσον μεγάλας προφυλάξεις, δυνάμεθα εὐκόλως νὰ φιτασθῶμεν ὅποια

ἔπεται νὰ ἥνε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ τάξις καὶ ἡ συντήρησις τῶν καταστημάτων τούτων.⁴ Ας ἔξετάσωμεν αὐτὸ τὸ κεφάλαιον. Εἰς τὴν Προυσίαν τὰ σχολεῖα διαιροῦνται εἰς σχολεῖα στοιχειώδη καὶ σχολεῖα ἀσυκά [burgerschulen]. τὰ στοιχειώδη σχολεῖα περιλαμβάνουσι τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν, τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν, τὰ στοιχεῖα τῆς γεωμετρίας καὶ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς ἰχνογραφίας, τὸν λογισμὸν καὶ τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικὴν τὰ στοιχεῖα τῆς φυσικῆς, τῆς γεωγραφίας, τῆς γενικῆς ἴστορίας, καὶ ἴδιαιτέρως τὴν ἴστορίαν τῆς Προυσίας, τὸ ἄσμα, τὴν γραφὴν καὶ τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις· ἔτι δὲ τὰ ἀπλούστερα ἐργόχειρα καὶ τινας διδασκαλίας περὶ τῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν, κατὰ τὴν βιομηχανίαν ἔκαστου τόπου· διδασκαλία τῶν ἀστυκῶν σχολείων εἶνε ὑψηλοτέρα, καὶ περιλαμβάνει τὴν θρησκείαν, τὴν ἡθικὴν, τὴν γερμανικὴν καὶ ἐνταυτῷ τὴν ἔθνικὴν γλῶσσαν εἰς τοὺς μὴ γερμανικοὺς τόπους, τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν σύνταξιν, τὰ στοιχεῖα τῶν μαθηματικῶν καὶ πρὸ πάντων τὴν κατὰ βάθος σπουδὴν τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς, τὴν φυσικὴν, τὴν γεωγραφίαν, τὰς ἀρχὰς τῆς ἰχνογραφίας, τὴν γραφὴν, τὰς γυμνάσεις τοῦ ἄσματος καὶ τὴν γυμναστικὴν. τὰ σχολεῖα ταῦτα κείνται γενικῶς εἰς θέσιν ὑγιεινὴν. αἱ αἴθουσαι εἶνε μεγάλαι καὶ εἰς ἔκαστην αὐτῶν εὑρίσκονται ἐργαλεῖα μαθηματικῆς, πίνακες γεωγραφικοὶ καὶ πρωτότυπα γραφῆς καὶ ἰχνογραφίας· τὰ πλεῖστα τῶν σχολείων τούτων συντηροῦνται δὶ ἔξόδων τῶν κοινοτήτων, ὅπως δὲ νομοθέτης ἡθέλησε· καὶ πᾶσα κοινότης, ὅσον μικρὰ καὶ ἀν ἥνε, ὁφείλει νὰ ἔχῃ ἐν σχολείον· μ' ὅλα ταῦτα ὅταν ἡ κοινότης εἶνε τόσον πτωχὴ ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ σχολείου, τὰ πλησιέστερα χωρία διὰ κοινῶν ἔξόδων ὑποστηρίζουσι τὸ κατάστημα.

Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν εὑρίσκομεν τὰ αὐτὰ σχεδὸν ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν· τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα εἶνε τεσοάρων εἰδῶν, δηλαδὴ τὰ laagere schoolen, σχολεῖα κατώτερα, τὰ agtmen schoolen, σχολεῖα ἄμισθα διὰ τοὺς πτωχοὺς,

τὰ tusschen schoolen, σχολεῖα μεσαῖα ὅπου πληρώνουσιν
δλίγον τι, καὶ τέλος τὰ γαλλικὰ σχολεῖα, οὕτω καλούμενα,
διότι διδάσκεται εἰς αὐτὰ ἡ γαλλικὴ γλῶσσα· τὰ πλεῖστα
τῶν καταστημάτων τούτων εἶναι εὐπρεπῶς διευθετημένα.
ἀναφέρομεν μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ ἐν Χαῖᾳ τέσσαρα σχο-
λεῖα τῶν πτωχῶν ἔξι ὡν τὸ ἐν περιέχει πλέον τῶν χιλίων
μαθητῶν ἀπὸ πέντε ἕως δώδεκα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, οἵτινες δὲν
πληρόνουσι τὸ παραμικρὸν τὸ μεσαῖον σχολεῖον τῆς Δεύδης
δεχόμενον 480 μαθητὰς τὴν ἡμέραν καὶ 130 τὸ ἑσπέρας,
καὶ τὸ kleine kinderschool τοῦ 'Ρόττερδαμ, σχολεῖον
τῆς νηπιότητος ὅπου ἀνατρέφονται βρέφη ἀπὸ δύω ἕως ἔξι
ἐτῶν τὴν ἡλικίαν τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι ἀνοικτὰ ἀδιαφόρως
διὰ παντὸς δόγματος μαθητὰς· ὁ καλβινισῆς, ὁ καθολικὸς,
ὁ Λουθήρειος, ὁ ἀναβαπτιστὴς καὶ ὁ ιουδαῖος εὑρίσκονται
συγκεχυμένως καθήμενοι ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἔδρας καὶ πάντες
μεταλαμβάνονται ἐπίσης τῆς διδασκαλείας· ἡ εὐταξία καὶ
ἡ καθαριότης ἐπικρταοῦσινεὶς ἄπαντα τὰ σχολεῖα ταῦτα·
τὰ παιδία ἔρχονται καλοκτενισμένα καὶ καλοπλυμένα,
ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἐν τῶν κεφαλαίων διὰ τὰ ὅποια ὁ κανονι-
σμὸς δεικνύει τὴν μεγαλητέραν αὐστηρότηταν καὶ μάλιστα
εἰς τὰ ὄμισθα σχολεῖα· πολλάκις παιδίον ἀκάθαρτον πέμπε-
ται κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς γονεῖς του, καὶ ἀν καὶ ἐκ δευτέρου
φανῆτοιο, ἀπειπέμπεται τοῦ σχολείου ὅλως διόλου·
τῶν καταστημάτων τούτων τὰ μὲν συντηροῦνται καθόλου ἡ
κατὰ μέρος δὲ ἔξιδων δημοσίου ταμείου τοῦ κράτους, ἡ
τοῦ ἐπαρχιακοῦ τμήματος ἡ τῆς κοινότητος, τὰ δὲ ἀνήκου-
σιν εἰς ἴδιαιτέροντας κτήτορας· ἄλλα πάλιν λαμβάνονται συν-
εισφορὰς ἡ σταθερὰς βοηθείας, καὶ ἄλλα συντηροῦνται ὑπὸ^{τοῦ}
ἴδιωτῶν· ἡ συνδιδακτικὴ μέθοδος εἴραι πανταχοῦ εἰσηγμένη
εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα· καὶ κατὰ τὸ τέλος ἐκάστου ἐνιαυτοῦ
γίνεται γενικὴ ἔξέτασις μετὰ τὴν ὅποιαν οἱ μαθηταὶ μετα-
βαίνονται ἀπὸ κατωτέρας εἰς ἀνωτέραν κλάσιν.

Εἰς τούτους τοὺς δύω τόπους ἡ ἐσωτερικὴ εὐταξία τῶν
σχολείων εἶναι καλή· ὁ νομοθέτης ἐμποδίζει τὴν σωματικὴν
ποιηὴν, ἡ τούλαχιστον προσδιορίζει τὴν χρῆσιν αὐτῆς εἰς

περιστάσεις ἀπολύτου ἀνάγκης, καὶ τότε πάλιν ἡ ποινὴ πρέπει νὰ ἦνε μετρία καὶ ποτὲ νὰ μὴ προσβάλλῃ οὔτε τὴν αἰδὼ οὔτε τὴν ὑγείαν. Έὰν δὲ μαθητὴς ἦνε ἀδιόρθωτος, ζητεῖται ἡ γνώμη τῆς ἐπαγρυπνητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἀν τὸ ἔγκρινη, δὲ μαθητὴς ἀποπέμπεται ἡ μετὰ τὴν παράδοσιν κράτησις τοῦ μαθητοῦ ἐνεργεῖται τῷ ὅντι δραστηρίως, ἀλλὰ τὴν μεταχειρίζονται φρονίως, ὥστε νὰ μὴν ἀπελπίζεται ὁ μαθητὴς καὶ νὰ μὴν πληγώνεται ἡ εὐαισθησία του· αἱ ἀμοιβαὶ διανέμονται κατὰ τὸ δίκαιον καὶ ἀφοῦ σαθμηθῶσιν ὡρίμως· ὁ διδάσκαλος ἐπαινεῖ τοὺς ἐπιμελεῖς καὶ εὐτάκτους, καὶ πολλάκις μόνον ἡ ἀπλῆ αὕτη ἐμψύχωσις ἐπιζητεῖται θερμότερον παρὰ αἱ ὑψηλότεραι ἀμοιβαὶ τοῦ σχολείου.

Ἄσ τοι ἔλθωμεν εἰς τὸν διδάσκαλον· ὃ ποίᾳ εἶνε ἡ στάσις του· ὅποιαν τύχην διορίζει δι αὐτὸν ὁ νόμος· ἡ τύχη αὕτη εἶνε, ως εἰς τὴν Γαλλίαν, τύχη ἀπλοῦ χειροτέχνου; Εἰς τὴν Προυσίαν ὁ μέσος ὄρος τοῦ ἐτησίου μισθοῦ τοῦ διδασκάλου εἰς μὲν τὰ χωρία εἶνε περίπου 85 ριξτάληρα, 16 γρόσα (322 φράγκα), εἰς δὲ τὰς πόλεις 212 ριξτάληρα, 2 γρόσα, 9 φερίνια (795 φράγκα), τὸ εἰσόδημα τοῦτο εἶνε ἔξησφαλισμένον εἰς αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ νόμου· οὐδέποτε αὐτὸς ὑπόκειται εἰς τὸ νὰ παλαιή, καθὼς εἰς τὴν Γαλλίαν, κατὰ κακοβουλίας ἀνθρώπων, οὐδέ τις πάσχει ποτὲ νὰ ἀρπάσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸν ταπεινὸν ἡμερούσιον ἄρτον του· πρόστι, ἀν αὐτὸς ἐκπληροῖ καὶ τιγα χρέη ἐκκλησιαστικὰ, καθὼς ψάλτου, ὀργανιστοῦ ἢ ἄλλα, τὸ ἐκ τούτων κέρδος εἶνε ἔκτὸς τοῦ ἐκ τοῦ σχολείου εἰσοδήματος· δύναται δὲ ἀκόμητ νὰ αὐξήσῃ τὸ εἰσόδημά του καὶ διά τινος τέχνης ἢ ἄλλων ἐργασιῶν ἔκτὸς τῶν τοῦ ψάλτου, ἀν μόνον ἡ τέχνη αὕτη ἢ αἱ ἐργασίαι αὕται δὲν ἀντίκεινται οὔτε εἰς τὴν ἀξίαν του οὔτε εἰς τὴν ἡθικότητά του. ὁ διδάσκαλος εἶνε ἔλευθερος παντὸς φόρου, ἔχει κατοικίαν ἀνέξοδον, καὶ εἰς πολλὰς κοινότητας ἐκάση οἰκογένεια ἀλληλοδιαδόχως τὸν τρέφειν πᾶς οἶκος σχολείου ἔχει ἔνα κῆπον, ἡ προσδιορίζεται ἐν τεμμάχιον γῆς ὅσον ἔια τὰ ἀναγκαῖα λαχα-

νικὰ τοῦ διδασκάλου καὶ διὰ τὴν τροφὴν μιᾶς δαμάλεως. Εἰς τοὺς τόπους ὅπου ὑφίσταται ἀκόμη ἡ κοινὴ βοσκὴ, εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς τὰς μικρὰς πόλεις, ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ σέλλῃ ἓνα προσδιωρισμένον ἀριθμὸν βοσκημάτων, καὶ τέλος μετὰ θάγατόν του, ταμεῖον βοηθείας ὑπάρχον εἰς πᾶν τμῆμα ἐπαρχίας διὰ τὴν συντήρησιν τῶν σχολείων χορηγεῖ εἰς τὴν χήραν καὶ τὰ ὄρφανά του ὑπαρξίν ἀνάλογον.

Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ἡ ὑλικὴ σάσις τοῦ διδασκάλου εἶνε ἐπίσης καλὴ, ὅσον φιλοτιμία ἔμφρων καὶ μετρίᾳ δύναται νὰ ἐπιθυμήσῃ. ὁ Ὀλλανδικὸς νόμος δὲν προσδιώρισε μισθὸν ἀλλ᾽ ὁ νομοθέτης ἐναπέθετο εἰς τὴν ἐπαρχιακὴν διοίκησιν καὶ εἰς τοὺς ἐπιτηρητὰς τὴν φροντίδα τοῦ νὰ προσδιορίσωσι τὸν πόρον τοῦ διδασκάλου ἐπὶ δικαίων βάσεων, καὶ εἰς τρόπον ὡςε ὁ διδάσκαλος νὰ ἦνε ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ἔξηρτημένος ἀπὸ τοὺς γονεῖς· αὐτὸ τοῦτο ἔξετελέσθη. ὁ Ὀλλανδὸς διδάσκαλος ἔχει οἰκλαν, κῆπον, ψάλλει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν ἦνε καθολικὸς καὶ τὰ ἐκ τούτων συλλεγόμενα κέρδη μετὰ τῆς προσόδου τῆς ἐκ τῆς σχολῆς καθισῶσιν αὐτὸν εὔτυχῆ.

Οἱ διδάσκαλοι δὲ οὗτοι δὲν εἶνε ἀμαθεῖς καὶ ζερημένοι γράψεων, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν προκαταρκτικῶν παιδαγωγῶν τῶν χωρίων τῆς Γαλλίας. ὁ νόμος φροντίζων νὰ εὐχαριστῇ πρεπόντως τὰς ἀνάγκας του, ἀπαιτεῖ ὥστα τὸν ἕπειτα διδάσκαλον νὰ διδάσκῃ. Εἰς τὴν Προυσίαν οἱ πλείους τῶν παιδαγωγῶν εἶνε ἐκ τῶν προκαταρκτικῶν τεσσαράκοντα διδασκαλείων [écoles normales], ὧν τὰ τριάκοντα εἶνε ἐντελῶς διωργανισμένα, καὶ τὸ κράτος ἔξοδεύει δὶ αὐτὰ κατ' ἔτος 88,323 ρίξτάλερα [331,500 φρ.]. τὰ κυριώτερα τούτων εἶνε: τὸ τοῦ Κενισβεργίου ἔχον τριάκοντα θέσεις ἀμίσθους· τὸ τοῦ Ἰενκάου θεμελιωθὲν ὑπὸ τοῦ κλειδούχου [chambellan] Κανράδι, κατὰ τὰ 1791, ὅπου πᾶσαι αἱ θέσεις εἶνε ἀμισθοὶ· τὰ σχολεῖα τοῦ Μαγδεβούργου, ὅπου είκοσιτέσσαρες ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φροντισηρίου τρέφονται ἀμισθί· τὰ τοῦ Βρεσλάου, τοῦ

Βρομβεργίου, τοῦ Πόσεν, τοῦ Χάλβερςατ, τοῦ Ούαϊστ-
σενφέλε, τοῦ Ἐρφουρτ καὶ τοῦ Νάϋσαϊδ· τὰ κατασήματα
ταῦτα διαιροῦνται εἰς μικρὰ καὶ μεγάλα προκαταρκτικὰ
σχολεῖα· εἰς τὰ μικρὰ διδάσκονται· ή θρησκεία, ή γερμα-
νικὴ γλῶσσα, ή ἀνάγνωσις, ή γραφὴ, ὁ λογισμὸς, τὸ ἄσμα,
τὰ σοιχεῖα τῆς γεωμετρίας, ή φυσικὴ ίσορία, ή ἑθνικὴ
ίσορία καὶ ή γεωγραφία· εἰς δὲ τὰ μεγάλα ή θρησκεία,
ή γερμανικὴ γλῶσσα, ή ἀνάγνωσις, ή ἀριθμητικὴ, ή γεω-
μετρία καὶ τὰ μαθηματικὰ, ή γραφὴ, ή ἰχνογραφία, τὸ
ἄσμα, ὁ θεμελιώδης βαρὺς τόνος, τὸ βιολίον, ή διδακτικὴ
τέχνη καὶ ή παιδαγωγία, ή γεωγραφία, ή φυσικὴ ίσο-
ρία, ή ίσορία καὶ ή φυσική· Ἐκτὸς τούτων, εἰς τὰς ἀνη-
κοῦστας ὥρας τοῦ ἔτους ή κηπουρικὴ καὶ ή κολυμβητικὴ
διδάσκονται καθ' ἐκάσην κατὰ τὰς ὥρας τῆς διασκεδάσεως,
ἀπὸ τῆς 7 ἕως τῆς 9 τοῦ ἑσπέρας· τὰ κυρίως ἀπαιτούμενα
πρὸς παραδοχὴν εἰς τὸ διδασκαλεῖον ἔινε· καλὴ ὑγεία
καὶ ἔλλειψις πάσης σωματικῆς ἀσθενείας, ἡλικία· δε-
καεπτὰ ἔτῶν πεπληρωμένων, εὐφυΐα πρὸς τὴν σπουδὴν,
ἀποδεικτικὸν σχολείον καὶ χρηστὴ ἥθη· ὁ ὑποψήφιος
χρεωσεῖ νὰ φέρῃ εἰς τὸ σχολεῖον τὰ βιβλία του, ἐξ
ὑποκάμισα, ἐξ ζευγάρια ποδείων [καλτσῶν], ἐν μαχαι-
ροπέρονον καὶ ἐν κρεββάτι μεθ' ὅλων τῶν ἀναγκαίων· ή
διαμονή του εἰς τὸ σχολεῖον διαρκεῖ τρία ἔτη· μετὰ τὰ
ὅποια ἐξετάζεται ἐγγράφως καὶ διὰ ζώσης φωνῆς, καὶ
ἄν φανῇ ὅτι ἔμαθε τὴν τέχνην τοῦ διδάσκειν, λαμβάνει
ἀποδεικτικὸν ὄριζον τὴν ἀξίαν τῶν γνώσεών του, τῶν
προτερημάτων του καὶ τῶν ποιοτήτων του διὰ τῶν λέξεωι:
τέλειον, καλὸν, εὐάρεσον.

Ἡ Ολλανδία ἔχει μόνον δύο προκαταρκτικὰ διδασκα-
λεῖα, ὃν τὸ ἐν, τὸ τοῦ Χερλὲμ συντηρεῖται δὶ ἐξόδων
τοῦ κράτους. ή εἰς αὐτὸ παραδοχὴ ἀπαιτεῖ πᾶσας τὸς
δυνατὰς ἀσφαλείας αἱ ὅποιαι συνίσανται εἰς δύω εἴδη
παραδοχῆς, τὴν γενικὴν καὶ τὴν εἰδικὴν. ή γενικὴ παρα-
δοχὴ ἀποκτάται δυνάμει ἐξετάσεως ἐνώπιον τῆς ἐπαρχια-
κῆς ἐπιτροπῆς ή ἐξέτασις αὕτη εἶνε αὐτῆς καὶ περι-

λαμβάνει τὴν ἡθικὴν, τὴν παιδαγωγίαν καὶ πάντας τοὺς κλάδους τοὺς ἀναγομένους εἰς τὸ σάδιον τὸ ὅποιον ὁ ὑποψήφιος θέλει νὰ διατρέξῃ, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ πρῶτον βῆμα. ὁ εύτυχῶς διελθὼν τὴν ἔξετασιν ταύτην ὑποψήφιος λαμβάνει ἄδειαν καὶ ἀρχίζει νὰ διδάσκῃ εἰς τὰ ἴδιαιτερα παιδαγωγεῖα, ἀλλ' ἀν ἐπιθυμῆ θέσιν διδασκαλικὴν εἰς τὰ δημόσια κατασήματα, ὁφείλει νὰ ἔξετασθῇ ἐκ δευτέρου. ἀπὸ τὴν ἔξετασιν ταύτην ἔξαρτάται ἡ εἰδικὴ παραδοχὴ καὶ εἶναι ἡ δυσκολωτέρα αὕτη τελεῖται κατὰ συνάμιλλαν ἐνώπιον ὀρκωτοῦ δικασηρίου μέλος τοῦ ὅποιον εἶνε καὶ ὁ ἐπιτηρητής. ἡ θέσις δίδεται εἰς τὸν μᾶλλον πεπαιδευμένον, εἰς τὸν μᾶλλον ἄξιον τῶν ὑποψηφίων καὶ τότε μόνον δίδεται ὄριστικῶς, ὅπόταν ἐπιψηφίσῃ ὁ ἐπιτηρητής.

'Εν συντόμῳ, ἡ προκαταρκτικὴ ἐκπαίδευσις εὑρίσκεται εἰς τὴν Ὀλλανδίαν καὶ εἰς τὴν Προυσίαν εἰς σάσιν ἀκμάζουσαν. οἱ διδάσκαλοι εἶνε πεπαιδευμένοι, δόκιμοι εἰς τὸ ἐπάγγελμά των, καὶ οἱ μαθηταὶ λαμβάνουσιν ἐγκαίρως εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα ἀνατροφὴν ἰκανὴν νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ μέλλον των. ἡ μόνη μεταξὺ τῶν δύο τόπων διαφορὰ συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ προκαταρκτικὴ ἐκπαίδευσις εἶνε προαιρετικὴ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν καὶ ἀναγκασικὴ εἰς τὴν Προυσίαν. ἡ προυσιακὴ κυβέρνησις δὲν ἐφοβήθη μήπως παροξύνῃ τοὺς ὑπηκόους της, ἐπιθέτουσα εἰς αὐτοὺς τὸ χρέος τοῦ νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ δὲν ἦνέχθη νὰ θυσιάζωσιν οἱ γονεῖς τὸ μέλλον τοῦ τέκνου των εἰς τὰ ἴδιά των συμφέροντα, διὸ καὶ ἡ ὄλότης τῶν κατοίκων τῆς Προυσίας ἀπολαμβάνει τὰ ἀγαθὰ τῆς παιδείας. Εἰς τὸν Ὀλλανδικὸν νόμον ἐκ τούναντίου διὰ νὰ μὴ παροξύνωσι τὸν δῆμον, ἔζημιώσαν τὴν παιδείαν. ἀντὶ νὰ πλατύνωσι τὸν κύκλον τῆς νοήσεως, καὶ νὰ ἀσφαλίσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ παιδός, ἀποσπῶντες αὐτὸ τῶν ἐπαπειλούντων τὴν νεότητά του κινδύνων, παρεχώρησαν πληρεσάτην ἐλευθερίαν ἔξουσίας εἰς τοὺς γονεῖς. Ἐφανερώσαμεν ἡδη διὰ τῆς παραβλητικῆς ἐπαριθμήσεως τῶν

μαθητῶν τῶν δύω τόπων κατὰ τίνα τρόπον οἱ γονεῖς μετεχειρίσθησαν τὴν ἐλευθερίαν ταύτην. Εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ ὑποτιθεμένη ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας θὰ ἀπαντήσωμεν ἔτι δυσαρεστότερα ἀποτελέσματα.

Ἡ Ἀγγλικὴ νομοθεσία ὡδεμίαν ἔλαβε πρόνοιαν περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ δήμου. πάντα τὰ δημοτικὰ σχολεῖα συντηροῦνται δὶ ἐράνου, προικοδοτήσεων ἢ εὐποιητικῶν ἔταιρειῶν. τὰ σχολεῖα τῆς κυριακῆς [sunday school] ὅπου οἱ παῖδες καὶ οἱ ἔφηβοι μαθάνουσι νὰ ἀναγνώσκωσι καὶ νὰ γράφωσιν, ἔτι δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ χρέη τῆς Θρησκείας· τὰ ἔθνικὰ σχολεῖα [national school] κατασταθέντα κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ σοφοδιδασκάλου Βὲλλ δὲ Μαδράς· αὐτὰ εἶνε πολυάριθμα καὶ εἶνε ἡ καθημερινὰ [Daily] ἢ τῆς κυριακῆς οἱ μαθηταὶ πληρώνουσιν ἔκαστος μικράν τίνα ποσότητα· διδάσκονται δὲ τὴν κατήχησιν τῆς Ἀγγλικανῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ παῖδες εἶνε ὑπόχρεοι νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν πᾶσαν κυριακήν· τὰ σχόλεῖα τῆς Βρετανικῆς καὶ τῆς ξένης ἔταιρείας θεμελιώθεντα κατὰ τὰ 1808 ὑπὸ Ἰωσῆφ Λαγκάστρου εἶνε τὰ ἄριστα πάντων, διότι δέχονται πᾶν παιδίον ὅποιου δόγμανος καὶ ἀν ἦν· δὲν συγχωρεῖται δὲ εἰς αὐτὰ οὐδεμία περὶ θρησκευτικῶν ἀντικειμένων διδασκαλία· ἡ ῥηθεῖσα ἔταιρεία συντηρεῖ προσέτι καὶ ἐν διδασκαλεῖον πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν μελλόντων διδασκάλων· τὰ ἐλεύθερα σχολεῖα [free schools], ὅπον ἡ ἀνατροφὴ γίνεται ἀμισθί· τὰ προικοδοτούμενα σχολεῖα [endowed schools ἢ grammer schools] θεμελιώθεντα ὑπὸ ἀνθρώπων πλουσίων, οἵτινες προσδιώρισαν ὅποιον εἶδος ἀνατροφῆς ἔπρεπε νὰ δίδεται εἰς αὐτά. ὅπερ καὶ ἐν γένει διετηρήθη κατ’ ἀκρίβειαν, μ’ ὅλον ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν σχολείων τούτων ἀρχονται ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἔτι τῆς μεταρρύθμισεως· ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν καθὼς καὶ τῶν εἰς αὐτὰ φοιτώντων μαθητῶν κατὰ τὰ 1834 εἰς συζήτησιν βουλευτικὴν προσδιωρίσθη διὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὸν τόπον τῶν Γάλλων [Galles] κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Όνομασίαι	Σχολεῖα	Μαθηταὶ
Σχολεῖα παιδίων	2,985	89,005
Σχολεῖα καθημερινὰ	35,986	1,187,942
Σχολεῖα κυριακῆς	16,828	1,548,890
Τὸ δῶλον	55,799	2,825,837

* Αν ὑποθέσωμεν τὴν ἀπαριθμησιν ταύτην ὁρθὴν, καὶ ἀν ἀφαιρεσωμεν ἐκ τῶν 2,825,837 μαθητῶν ἐν πέμπτον διὰ ὅσους ἀκολουθοῦσιν ἐνταῦτῷ εἰς τὰ καθημερινὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὰ τῆς κυριακῆς, μένουσιν εἰσέτι 2,260, 837 μαθηταὶ, δηλ. εἰς μαθητὴς πρὸς ἐπτὰ κατοίκους,

* Ως πρὸς τὸν ἀριθμὸν, ἡ Σκωτία εὑρίσκεται εἰς οὐχ ἥττον καλὴν κατάστασιν ἵδον ὅπόσος ἥτον εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων κατὰ τὰ I834.

Σχολεῖα παροικίας	1,162	Σχολεῖα τῶν διαφωνούντων	100
Σχολεῖα διαδύσεως τῶν Χριστιανικῶν γνώσεων. . . .	253	"Αλλα σχολεῖα	3008
Σχολεῖα ἐλέους. . . .	89	Τὸ δῶλον	4,612

Δὲν γνωρίζομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν αὐτῶν τῶν σχολείων ἄλλ' ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἔκαστον τούτων περιέχει 50 μαθητὰς, ἔχομεν τὸν ἀριθμὸν 230,600 μαθητῶν ὁ πληθυσμὸς τῆς Σκωτίας κατὰ τὰ I834 ἥτον 2,471,425 ἄτομα· ἡ ἀναλογία εἶνε εἰς μαθητὴς πρὸς δέκα κατοίκους.

Καὶ ἡ Ἰρλανδία αὐτὴ μὲν ὅλας τη; τὰς ἀθλιότητας, μὲδὲν λας της τὰς καταδυναστεύσεις θὰ ἥτον σοφωτάτη, ἀν δὲ πόλυτος ἀριθμὸς τῶν σχολείων καὶ τῶν μαθητῶν ἀπεδείκνυε τὴν μάθησιν ἡ πόλις Ἀρμὰγ γέμει σχολείων· αἱ πόλεις πάλιν Δουνγγανὰν, Ἐννισκίλλεν, Ραφάκ, Καβάν, Βαναγέρ, καὶ Καρυσφόρτ ἔχουσιν ἔκαστη πολλὰ καταστήματα· κατὰ τὸν Μάκ Κούλλοχ ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων καὶ τῶν μαθητῶν ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῆς Ἰρλανδίας ἥτον κατὰ τὰ I835 ὡς ἐν σχολείον πρὸς 824 κατοίκους, καὶ εἰς μαθητὴς πρὸς 733| 100 κατ. διὰ πᾶσαν τὴν Ἰρλανδίαν.

* Αν ἔξετάσωμεν δὲ προσεκτικώτερον τοὺς ἀριθμοὺς τούτους καὶ ἀν εἰσχωρήσωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ σχολείου, θὰ πληροφορηθῶμεν εἰδὺς ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δὲν εἶναι ἀκριβεῖς. παραδείγματος χάριν, τίς δὲν γνωρίζει ὅτι εἰς τὴν Ἰρλανδίαν ἐν παιδίον καταγεγραμμένον εἰς τοὺς καταλόγους τοῦ σχολείου, δὲν ἔρχεται εἰς αὐτὸν, ὅσάκις ὁ μῆτηρ του ἡ ὁ πατήρ του πάσχουσι τὴν παραμικροτέραν ἀσθένειαν; τίς ἀγνοεῖ ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο εἶναι ἐπιφορτισμένον μὲ τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, καὶ ὅτι, ὅσάκις ὁ πατήρ του ἀναγκάζεται νὰ ἀσχολῆται εἰς τὰς ὑποθέσεις του, τὸ σέλλουσιν εἰς τοὺς ἄγρους νὰ φυλάττῃ τὰς βύας; τίς ἀγνοεῖ ὅτι εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν Γάλλων [Galles] ἐκ τῶν εἴκοσι ήμερῶν τοῦ μαθήματος, ὁ παῖς τοῦ γεωργοῦ λείπει τὰς ὁκτὼ ἡ τὰς δέκα; καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μικρότερον ἐλάττωμα τῶν προκαταρκτικῶν σχολείων τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Ἐκεῖ εὑρίσκονται βεβαίως γενναῖοι ἄνθρωποι, πολῖται κινούμενοι ὑπὸ αἰσθημάτων φιλανθρωπίας οἵτινες δίδουσι πλουσίας δωρεὰς διὰ νὰ διαχύσωσι τὴν παιδείαν εἰς τὰς ἐνδεεῖς κλάσεις, ἀλλὰ, καθὼς τὰ πλεῖστα τῶν ἐλεῶν, οὕτω καὶ αἱ δωρεαὶ αὕται λαμβάνουσιν ἄλλην διεύθυνσιν, καὶ χρησιμεύουσιν εἰς προσωπικὰ συμφέροντα καὶ εἰς ἴδιαιτέρας κενοδοξίας. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν δὲν ὑπάρχει ποσῶς ἀνεξιθρησκεία, καθὼς ὑπάρχει εἰς τὴν Ὁλλανδίαν· ὁ μὲν, κατὰ μῆσος πρὸς τοὺς παπιτὰς καὶ τοὺς σχισματικοὺς, θέλει τὰ παιδία νὰ ἀναγινώσκουσι μόνον τὰ βιβλία τοῦ Ἀγγλικανικοῦ κλήρου, ὁ δὲ ἐμποδίζει αὐτὰ τὰ βιβλία ὡς αἱρετικά· ἄλλος πάσχει νὰ ἀποσρέψῃ τῆς πιζεώς του τὸ παιδίον τοῦ καθολικοῦ τὸ ὅποιον, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει σχολεῖον τῆς θρησκείας του εἰς τὸ χωρίον του, κάθηται μεταξὺ τῶν παιδίων τῶν λουθηρείων καὶ τῶν καλβινισῶν, καὶ ἄλλος πάλιν ἀντιπράττει, ἐκδικούμενος· ἐκ τούτου προέρχεται ἀκατάπαυστος ταραχὴ, καὶ πεισματώδης λογομαχία ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε νὰ βασιλεύῃ ὁ ἔρως τῆς παιδείας καὶ ἡ εἰρήνη. ὁ διορισμὸς τῶν διδασκάλων ἐγαπόκειται κατὰ πολὺ

μέρος εἰς τὸν κλῆρον ὅσις ἔχει τὴν μεγίσην ὑπεροχὴν εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ σχολείου. αὐτὸς διορίζει τὸν ὑποψήφιον καὶ προσδιορίζει τὰ διδασκαλικὰ αὐτοῦ χρέη, καὶ, λέγομεν ὡς ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὕτη δεικνύει μεγάλην συγκατάβασιν ἀπὸ μέρους τοῦ κλήρου, διότι ἔχομεν ἥδη πρὸ ὄφθαλμῶν ἀπόδειξιν ἐπίσημον τῆς Ἀνω βουλῆς ὅπου βλέπομεν ὅτι ἐκ τῶν ἐξ ἐκπληρούντων σήμερον χρέη διδασκάλου εἰς περιφέρειαν ἐξ μιλλίων, οἱ πέντε εἰνε δεδομέναι εἰς μέθην.

Ίδον δὲ δεῖγμα ἐπίσημον ἀναγόμενον εἰς τὸ Λοιδῶνον, ἐξ οὗ λαμβάνομεν πληρεστέραν ἰδέαν περὶ τῆς ἐνεστώσης στάσεως τῆς εἰς^{τὴν} Ἀγγλίαν προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως· καὶ τοῦτο εἰνε μίλα συζήτησις τῆς ἄνω βουλῆς διαταγεῖσα παρὰ τῆς κάτω βουλῆς, διὰ νὰ γνωστοποιηθῇ ἡ κατάστασις τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰς πέντε παροικίας τοῦ Οὐεσμίνστερ. Αἱ παροικίαι αἱ ἐπιτηρούμεναι ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς εἰνε ἡ τοῦ Ἀγίου Μαρτίνου τῶν Ἀγρῶν S. Martin des Champs· ἡ τοῦ Ἀγίου Κλήμεντος τοῦ Δανοῦ. S. Clément le Danois· ἡ τῆς Ἀγίας Μαρίας τοῦ Στράνδ, S. Marie du Strand, ἡ τοῦ Ἀγίου Παύλου Κόβεντ Γάρδεν, Ste. Paul Covent Garden, καὶ ἡ τῆς Σαβοΐας Savoia. ὁ πληθυσμὸς τῶν πέντε τούτων παροικῶν εἰνε 42,996 κάτοικοι. ὁ Ἀγιος Μαρτίνος τῶν Ἀγρῶν ἔχει 49 σχολεῖα, 44 καθημερινὰ καὶ 5 τῆς κυριακῆς, περιέχοντα 2,131 μαθητὰς 1,043 παῖδας καὶ 1,088 κοράσια· ὁ Ἀγιος Κλήμης ὁ Δανὸς ἔχει 34 σχολεῖα, 31 καθημερινὰ καὶ 3 τῆς κυριακῆς μαθητὰ 1,116· 473 παῖδες καὶ 643 κοράσια. ἡ Ἀγ. Μαρία τοῦ Στράνδ ἔχει 11 σχολεῖα, 10 καθημερινὰ καὶ 1 διὰ τὰ κατωτέρω τῶν πέντε ἐτῶν παιδία· μαθητὰ 478 δηλ. 236 παῖδες καὶ 242 κοράσια. ὁ Ἀγ. Παῦλος Κόβεντ Γάρδεν ἔχει 20 σχολεῖα, 18 καθημερινὰ καὶ 2 τῆς κυριακῆς μαθηταὶ 999· 459 παῖδες καὶ 540 κοράσια. ἡ Σαβοΐα ἔχει 2 σχολεῖα, ἐν διὰ τοὺς παῖδας καὶ ἄλλο διὰ τὰ κοράσια ἀμφότερα ἀνήκουσιν εἰς τὴν λουθηρείαν ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας καὶ οἱ μαθηταὶ 48 τὸν ἀριθμὸν κατάγονται

παγτες ἐκ γονέων γερμανῶν. Έκτὸς τῶν σχολείων τούτων αἱ πέντε ῥήθεῖσαι παροικίαι ἔχουσι κοινὰ μεταξὺ των 10 σχολεῖα ἑσπερινά, ὡστε ὁ ὄλικὸς ἀριθμὸς τῶν σχολείων συμποσοῦται 126, ὃν 19 ἔξαιρέτως διὰ τοὺς παιδας, 13 ἔξαιρέτως διὰ τὰ κοράσια καὶ τὰ λοιπὰ 94 κοινὰ καὶ διὰ τὰ δύω γένη. Οἱ ὄλικὸς ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν συμποσοῦται 4,770 δῆλ. 2,243 παιδες καὶ 2,527 κοράσια, ὃν 3,215 φοιτῶσιν ἐνταῦτῳ καὶ εἰς τὰ καθημερινὰ καὶ εἰς τὰ ἑσπερινὰ σχολεῖα, 889 εἰς τὰ καθημερινὰ καὶ τὰ τῆς κυριακῆς καὶ 666 μόνον εἰς τὰ τῆς κυριακῆς ἡ ἡλικία τῶν εἰρημένων μαθητῶν εἶνε ὡς ἀκολούθως. 946 κατωτέρω τῶν πέντε ἐτῶν 3,476 μεταξὺ πέντε καὶ δεκαπέντε, 116 ὑπεράνω τῶν δεκαπέντε, καὶ 232 ἀγγώστου ἡλικίας.

Ἐκ τοῦ εἰρημένου ἀριθμοῦ τῶν σχολείων, 6 ἔχουσι προϊκοδοτήσεις, 20 ἀπολαμβάνουσι τὸ προνόμοιον νὰ ζητῶσι βοήθειαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, 27 συννηροῦνται διὰ δημοσίων συνεισφορῶν, 9 ἔχουσι βιβλιοθήκας ἐκ τῶν ὅποιων οἱ μαθηταὶ δύνανται νὰ λαμβάνωσι βιβλία, 14 ὅπου οἱ μαθηταὶ ἐνδύονται καθόλου ἡ κατὰ μέρος, ἐν ἀποταμιεύει ποσότητά τινὰ χρημάτων πρὸς βοήθειαν τῶν ἀσθενούντων παιδίων, καὶ ἐν τελευταῖον εἰς τὸν "Ἄγ. Μαρτίνον τῶν Ἀγρῶν ἔχει ταμεῖον οἰκογομίας" ἵδον δὲ πῶς αὐτὰ διαιροῦνται.

Dame schools. Τπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην περιλαμβάνονται τὰ σχολεῖα ὅπου ἡ ἀνατροφὴ τῶν παιδίων περιορίζεται εἰς τὸ νὰ συλλαβίζωσι, νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ ῥάπτωσιν αὐτὰ εἶνε 21, καὶ ἔχουσι 340 μαθητὰς, 125 παιδας καὶ 215 κοράσια, ὃν 130 κατωτέρω καὶ 210 ἀνωτέρω τῶν πέντε ἐτῶν. ἡ ἑστατερικὴ κατάστασις αὐτῶν εἰ καὶ εἰς ἄκρον ἀτελῆς, εἶνε ὅμως ὅπωσοῦν ἀνωτέρα τῆς τῶν σχολείων τοῦ αὐτοῦ εἴδους τῶν πόλεων Λίβερπουλ καὶ Μάντσεστερ τὰ παιδία δὲν εἶνε μὲν ἐπισεσωρευμένα εἰς ὑπόγεια, καθὼς εἰς τὰς εἰρημένας πόλεις ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν καταστημάνων τούτων ἔχουσιν ἐν μόνον δωμάτιον τὸ ὅποιον εἶνε ἐνταῦτῳ μαγειρεῖον, κοιτῶν τῆς διδασκαλίσης καὶ αἴθουσα παραδόσεως διὰ τὰ παιδία κατὰ τὸν χει-

μῶνα δὲν ἀνεμίζονται διόλου, ἐπειδὴ οἱ γονεῖς ἀπαιτοῦσιν αἱ θυρίδες νὰ μένωσι πάντοτε κεκλεισμέναι· αἱ διδασκάλισαι εἶνε ἐν γένει προβεβηκυῖαι· αἱ πλεῖσται δὲ τούτων εἶνε γυναικες αἱ ὅποιαι εἰχον χρηματίση πλύτριαι, σιδηρότριαι καὶ ράπτριαι. ἡ πληρωμὴ ἑκάστου μαθητοῦ μεταβάλλεται ἀπὸ 4 ἕως 6 δηνάρια. [Deniers] κατ' ἑβδομάδα· τὸ εἰσόδημα τῆς διδασκαλίσης, μέσον ὅρον, θὰ ἥτον 7 σελλίνια καὶ 9 δηνάρια κατ' ἑβδομάδα, ἀν οἱ γονεῖς ἐπλήρων τακτικῶς τὰ ὄφειλόμενα· πᾶσαι αἱ εἰρημέναι διδασκάλισαι ἐπαγγέλλονται καὶ διδάσκουσι τὴν ἡθικὴν εἰς τοὺς μαθητάς των, ἀλλ’ ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἔδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ ὅποιαν σημασίαν ἔδιδον εἰς αὐτὴν τὴν λέξιν· τὰ βιβλία εἰς τινα τῶν σχολείων τούτων, ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν διδασκαλισῶν. εἰς ἄλλα πάλιν οἱ γονεῖς ἀναλαμβάνουσι τὴν φροντίδα τοῦ νὰ διευθύνωσιν οἱ ἕδιοι τὴν παιδείαν τῶν τέκνων των, δίδοντες εἰς αὐτὰ τὰ ἀνήκοντα βιβλία.

Τπεράνω τῶν ἀνωτέρω, ἔγειρονται τὰ καθημερινὰ σχολεῖα ὅπου, ἐκτὸς τῆς ἀναγγώνων, διδάσκουσιν εἰς τὰ παιδία τὴν γραφὴν, τὴν ἀριθμητικὴν, τὰ στοιχεῖα τῆς γραμματικῆς, τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἴστορίαν καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀγρομετρίας· αὐτὰ δὲ εἶνε τριάκοντα τρία ὧν τὰ πέντε δέχονται μόνον ἄρρενας παῖδες, τὰ δὲ εἰκοσιοκτὼ εἶνε κοινὰ δὶ ἀμφότερα τὰ γένη· οἱ εἰσερχόμενοι εἰς αὐτὰ εἶνε 784 ὧν 402 παῖδες καὶ 382 κοράσια· ὁ μέσος ὅρος δὶ ἑκαστον σχολεῖον εἶνε 24 μαθηταί· 178 τῶν παιδίων τούτων εἶνε ἡλικίας κατωτέρω τῶν 5 ἑτῶν, καὶ 606 μεταξὺ 5 κοὶ 15· 9 τῶν σχολείων τούτων διευθύνονται ὑπὸ ἀνδρῶν καὶ τὰ λοιπὰ 24 ὑπὸ γυναικῶν· ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῶν κατάστασις εἶνε σχεδὸν ἡ αὐτὴ καθὼς καὶ ἡ τῶν dame schools· εἶνε μὲν ἀνωτέρα τῆς τῶν σχολείων τοῦ αὐτοῦ εἴδους τοῦ Λιβερπούλ καὶ τοῦ Μάντσεσερ, ἀλλὰ πάντοτε εἶνε ἐλλειπεζάτη· Εἰς ὀλίγους τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων τούτων ὀιδάσκονται πάντες οἱ κλάδοι τῆς μαθήσεως, καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτε τοὺς ὀλίγους ἡ διδασκαλία εἶνε τοσοῦτον ἀτελῆς, ὥστε δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἀνατροφή· Ἐν συντόμῳ ἡ ἀνατροφὴ,

οῖς δίδεται εἰς ταῦτα τὰ καταστήματα δὲν εἶνε ἰκανὴ νὰ μάθῃ τοὺς νέους μαθητὰς τὴν τέχνην τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ παρατηρεῖν, οὕτε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς τὸν πόθον τοῦ νὰ ἔκτείνωσι τὰς γνώσεις, καὶ ἐπομένως ὀλίγον δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἐπὶ τῶν χρεῶν τὰ ὅποια θὰ ἐκπληρώσωσι ποτὲ πρὸς τὴν κοινωνίαν.

Μετὰ τὰ εἰρημένα σχολεῖα, ἔρχονται τὰ μεσαῖα [midling schools] καὶ τὰ ἀνωτέρω προκαταρκτικὰ σχολεῖα, τὰ ὅποια εἶνε καὶ ὑψηλότερα καὶ ἡ εἰς αὐτὰ διδομένη ἀνατροφὴ εἶνε τελειοτέρᾳ τὰ μεσαῖα σχολεῖα ἔχουσι 510 μαθητὰς διδασκομένους τὴν γραμματικὴν, τὴν γεωγραφίαν τὴν ἴστορίαν, τὴν ἵχνογραφίαν, τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς, τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἀγρομετρίαν ἡ πληρωμὴ μεταβάλλεται ἀπὸ 8 σολδία 6 δηνάρια ἕως 21 σολδία κατὰ τριμηνίαν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν παιδῶν καὶ ἀπὸ 8 ἕως 30 σολδία 6 δηνάρια κατὰ τριμηνίαν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν κορασίων. Ἐκ τῶν διδασκάλων τρεῖς ἔγυμνάσθησαν διὰ τὸ στάδιον τῶν καθηγητῶν, καὶ ἐκ τῶν δεκαεξ διδασκαλισῶν ὀκτὼ ἔλαβον παρομοίαν ἐκπαίδευσιν· αἱ αἴθουσαι εἶνε καθύριαι καὶ καλῶς ἀερισμέναι, ἀλλ’ ἡ διδασκαλία εἶνε ἀτελής. Τὰ ἀνώτερα σχολεῖα εἶναι δεκατρία καὶ ἔχουσι 525 μαθητὰς ἐν ἐξ αὐτῶν περιέχει μόνον δεκαοκτὼ μαθητὰς, ὃν δέκα νέοι παῖδες καὶ ὀκτὼ νέα κοράσια. Πέντε ἔξαιρέτως διωρισμένα διὰ τοὺς παῖδας περιέχουσι 249 μαθητὰς ἀπὸ 12 ἕως 15 ἐτῶν τὴν ἡλικίαν. Εἰς αὐτὰ, καθὼς καὶ εἰς τὰ μεσαῖα, διδάσκεται ἡ γραμματικὴ, ἡ ἴστορία, ἡ γεωμετρία, ὁ λογισμὸς, ἡ ἵχνογραφία, ἡ ἀγρομετρία, αἱ γλῶσσαι γαλλικὴ, γερμανικὴ καὶ ἵταλικὴ, ὁ χορὸς καὶ ἡ μουσικὴ ἡ πληρωμὴ εἶναι ἀπὸ 15 σελλίνια, ἕως 2 γκινέαι κατὰ τριμηνίαν τὰ σχολεῖα τῶν παιδῶν διευθύνονται ὑπὸ ἀνδρῶν, τῶν ὅποιων τινὲς ἔχουσι μεγάλην ἰκανότητα, τὰ δὲ τῶν κορασίων ὑπὸ γυναικῶν ἐπίσης ἰκανῶν.

Τὰ ἑσπερινὰ σχολεῖα [evening schools] πρέπει νὰ τεθῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν τῶν καθημερινῶν. ἡ διδασκαλία εἶνε σχεδὸν ἡ αὐτὴ, καὶ ἔχουσιν 87 μαθητὰς, 36 παῖδες

καὶ 51 κοράσια ἀπὸ 8 ἔως 22 ἑτῶν τὴν ἡλικίαν αἱ παραδόσεις γίνονται ἐν γένει μεταξὺ τῶν ἔξ καὶ ὁκτὼ ώρῶν, καὶ ἡ διδασκαλία περιλαμβάνει τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν γραμματικὴν, τὴν ἰχνογραφίαν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν ἀγρομετρίαν καὶ τὴν ἀλγεβραν.

"Ἐπονται τέλος τὰ παιδικὰ σχολεῖα, (infant schools) τὰ σχολεῖα τῆς κυριακῆς καὶ τὰ σχολεῖα τῆς παροικίας· τὰ πρώτα εἰνε πέντε καὶ ἔχουσιν 660 μαθητὰς ὧν οἱ μὲν εἰναι δώδεκα ἑτῶν, οἱ δὲ ἐνὸς ἥμισυ ἔτους τὴν ἡλικίαν. Ταῦτα πάντα τὰ σχολεῖα ἐθεμελιώθησαν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔτους 1828. ἔκαστος μαθητὴς πληρώνει ἐν ἡ δύω λεπτὰ νομίσματα καλούμενα πέννυ κατ' ἑβδομάδα, καὶ τὰ μαθήματα εἰνε ἡ ἀνάγνωσις, ὁ λογισμὸς καὶ ἡ γραμματικὴ εἰς ὅλα· ἡ ἀριθμητικὴ εἰς δύω· ἡ γραφὴ εἰς τρία· ἡ γεωγραφία καὶ ἡ ἱερὰ ἴστορία εἰς τρία. Δύω ἔξ αὐτῶν ἔχουσι μίαν βιβλιοθήκην, ἀλλὰ τὰ βιβλία εἰνε πεπαλαιωμένα καθὼς καὶ οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες. Εἰς ἐν τῶν σχολείων τούτων δεκαπέντε μαθητὰ λαμβάνουσι τὸ σάββατον ἐνδύματα, τὰ ὅποια φέρουσι πάλιν τὴν δευτέραν εἰς τὸ σχολεῖον· τὰ σχολεῖα ταῦτα δύνανται νὰ ἔξισωθῶσι μὲ τὰλεγόμενα Dame schools. ἡ διδασκαλία εἰνε ἡ αὐτὴ, ἔχουσιν ὅμως καλητέραν διευθέτησιν, μεγαλητέραν ἐπαγρύπνησιν καὶ τὰ παιδία περισσοτέραν περιποίησιν.

Τὰ σχόλεῖα τῆς κυριακῆς εἰνε ἐννέα· οἱ εἰς τοὺς καταλόγους τῶν σχολείων τούτων καταγεγραμμένοι μαθηταὶ εἰνε 1555· ἀλλ' ἔξ αὐτῶν οἱ 889 σπουδάζουσιν εἰς τὰ καθημερινὰ σχολεῖα· ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν κυρίως εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κυριακῆς σπουδαζόντων περιορίζεται εἰς 666· ἡ ἡλικία τῶν παίδων τούτων εἰνε ἀπὸ πέντε ἑτῶν ἔως δεκαπέντε· καὶ σπουδάζουσιν ἀμισθὶ ἔκαστον τῶν σχολείων τούτων ἔχει, μέσον ὄρον, εἴκοσι τρεῖς καθηγητάς. διδάσκεται δὲ ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀγίας γραφῆς πᾶσαν κυριακὴν, ὀλίγος λογισμὸς καὶ ὀλίγη γραφὴ κατὰ μίαν ἡ δύω ἐσπέρας τῆς ἑβδομάδος.

Τὰ τελευταῖα πάντων εἰνε τὰ ἑπτὰ σχολεῖα τῆς παροι-

κίας ᔁχοντα 1201 μαθητὰς ὡν οἱ 299 σπουδάζουσιν ἀμεσθὶ. οἱ δὲ 832 πληρώνουσι μόνον ἐν πέννυ κατ' ἑβδομάδα. Εἰς τὰ καταστήματα ταῦτα ἡ ἐκπαίδευσις περιορίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν, τὸν λογισμὸν καὶ τὴν ῥαπτικὴν διὰ τὰ κοράσια· ἡ ἀνατροφὴ εἶνε καλὴ καὶ ἀνάλογος μὲ τὴν κατάληψιν καὶ τὴν δύναμιν τῶν παιδίων ἀλλὰ κατὰ δυσυχίαν τὰ πλεῖστα ἔξερχονται παράκαιρα τοῦ σχολείου ἐξ αἰτίας τῶν γονέων οἵτινες βιάζονται νὰ τὰ παραλάβωσιν.

Τοιαύτη εἶνε ἡ κεφαλαιώδης ἀναφορὰ τῆς ἔξεταστικῆς ἐπιτροπῆς. ἀλλὰ τὸ περιεργότερον μέρος αὐτῆς εἶνε ἡ ἀνακεφαλαιώσις τῆς ἀποβάσεως τῶν ἔργασιῶν τῶν ἐπιτρόπων. Εκ τῶν 4,770 μαθητῶν, λέγουσιν οὕτοι, τῶν φοιτώντων εἰς τὰ σχολεῖα οἱ 666 τῶν σχολείων τῆς κυριακῆς καὶ οἱ 340 τῶν dame schools δὲν μανθάνουσι τὸ παραμικρὸν καὶ ἡ ἐκπαίδευσίς των εἶνε μηδέν. Μένουσι 3,764 μαθηταί. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ νέου ἀριθμοῦ οἱ 784 οἱ φοιτῶντες εἰς τὰ καθημερινὰ σχολεῖα λαμβάνουσιν ἀνατροφὴν ὅλως διόλου μηχανικὴν, ἥτις βλάπτει τὸ νοητικὸν τοῦ μαθητοῦ, ἐμπινέει εἰς αὐτὸν ἀηδίαν τινὰ διὰ τὴν σπουδὴν, καὶ οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἔχει ἐπὶ τοῦ πνεύματός του εἴτε ἡθικὴν εἴτε θρησκευτικήν. ἀφαιροῦντες 784 ἐκ τῶν ἀνωτέρω 3,764, ἔχομεν 2,980. Εἰς αὐτοὺς περιλαμβάνονται οἱ 660 τῶν παιδικῶν σχολείων (infant schools), καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν 660 οἱ 348 δὲν ἔφθασαν ἀκόμη τὴν ἡλικίαν τῶν πέντε ἐτῶν. Εἰς τοιαῦτα σχολεῖα ἡ ἀνατροφὴ δὲν δύναται νὰ ἦνε ἐκτεταμένη. Μὲ ὅλα ταῦτα, τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τὴν ἐγνώρισαν καλὴν καὶ ἀνάλογον μὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν δύναμιν τῶν παιδίων. διότι τὰ μανθάνει τὴν τάξιν καὶ τὴν καθαριότητα καὶ τὰ προπαρασκευάζει εἰς τὸ νὰ προαχθῶσιν εἰς ἀνώτερα σχολεῖα. ἐπομένως στοχάζονται ὅτι εἶνε καλὸν ἀντὶ τῶν dame schools νὰ κατασταθῶσι τὰ infant schools, παιδικὰ σχολεῖα. ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἀς δεχθῶμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν 660. Εἰς τὰ μεσαῖα καὶ τὰ ἐσπερινὰ σχολεῖα ἔχομεν ἀφ' ἑνὸς μέρους 510, καὶ ἀφ' ἑτέρου 87 μαθητάς. τὸ ὅλον 597 οἱ ὅποιοι ὑποτίθεται ὅτι μανθάνουσι τὴν γεωγραφίαν,

τὴν ἴστορίαν, τὴν γραμματικὴν, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν γεωμετρίαν καὶ τῶν ὄποιων τὰ πέντε ἕκτα οὐδὲν μανθάνουσιν. ὅθεν ἐκ τῶν 2,980 ἀφαιρούμεν 488 καὶ μένουσιν 2,492· οἱ 525 μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων σχολείων ἔχουσιν ὅλους τοὺς τρόπους τῆς μαθήσεως ὅθεν, μὲ ὅλην τὴν ἀτέλειαν τῆς ἐν χρήσει μεθόδου ἡς δεχθῶμεν αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν μένουσιν εἰσέτι 1,201 μαθηταὶ τῶν σχολείων τῆς παροικίας· εἴποι. εν δι τι εἰς αὐτὰ τὰ σχολεῖα τὸ σύνημα τῆς ἀνατροφῆς εἶνε καλῶς σχεδιασμένον καὶ καλῶς διευθετημένον, ἀλλ᾽ δι τι οἱ μαθηταὶ ἔξερχονται πολὺ παρὰ καιρὸν τῶν καταστημάτων. "Ἄν ὑποθέσωμεν λοιπὸν δι τι ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τούτων ἀποτελεῖ τὰ τέσσαρα πέμπτα τοῦ ὄλικοῦ ἀριθμοῦ, ἔχομεν ἀκόμη νὰ ἔκπεσωμεν 960 ἐκ τῶν 2,492· ὥστε ὁ ἀριθμὸς οὗτος παιριορίζεται εἰς 1,582 μαθητάς. ἀλλὰ, ὁ πληθυσμὸς τῶν πέντε παροικῶν συμποσοῦται ὅλος 42996· ἄρα ἔχομεν πραγματικῶς μόνον ἔνα μαθητὴν πρὸς 23 κατοίκους.

Μ' ὅλα ταῦτα ἡς μὴ στοχασθῶμεν δι τὸ βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρετανίας εὑρίσκεται κατὰ τοῦτο εἰς τόσην κακὴν κατάστασιν· ὑπάρχουσι τόποι ὅπου ἡ προκαταρκτικὴ ἐκπαίδευσις τελεῖται κατὰ τρόπον καλὸν καὶ ἐπωφελῆ. ἡ Σκωτία, παραδείγματος χάριν διαπρέπει διὰ τῶν προκαταρκτικῶν τῆς σχολείων, καὶ ἡ εἰς αὐτὰ διδομένη ἀνατροφὴ εἶνε καλὴ· διότι τὸ ἐκεῖ ἀκολουθούμενον σύγημα πηγάζει ἐκ τῆς ἔξουσίας καὶ ἔλιυθε τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ τοῦ ἔτους 1696· κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Γουλιέλμος καὶ ἡ Μαρία ἔξεδωκαν νόμον διὰ τοῦ ὄποιου ἐτακτοποίησαν τὰ σχολεῖα, ἐπροσδιώρισαν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν καὶ ἐναπέθεσαν τὴν ἐπιτήρησιν αὐτῶν εἰς τὸ ἱερατεῖον. ὁ ἐλάχιστος ὄρος τοῦ μισθοῦ τοῦ διδασκάλου εἶνε 5 λιρ. σέρλ. 11 σελ. καὶ 1 δην. καὶ ὁ ἀνώτατος ὄρος 11 λιρ. σέρλ. 2 σελ. καὶ 2 δην. ὁ λαὸς ἐδέχθη μετ' εὐγνωμοσύνης τὸν νόμον τοῦτον καὶ τὸ ἱερατεῖον ἔδειξε προθυμίαν εἰς τῶν ἐμπιστευθέντων εἰς αὐτὸν χρεῶν τὴν ἐκπλήρωσιν, ἥτις ἦτον εὔκολος, διότι ὁ λαὸς ὡς νοήμων καὶ φιλέτεχνος ἐνέησε παρευθὺς τὴν ἐκ τῆς ἀνατροφῆς

ωφέλειαν, καὶ προϊόντος τοῦ καιροῦ ἡ προκαταρκτικὴ ἀνατροφὴ ἐβελτιώθη, καὶ ἐπειδὴ οἱ γονεῖς ἐφάνησαν ἐπίσης ζηλωταὶ ως οἱ διδάσκαλοι καὶ ὁ κλῆρος, ὃ λαὸς τῆς Δικαιαίας ἀνεφάνη μετ' ὄλιγον πεφωτισμένος.

Εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς πάντα καιρὸν καὶ εἰς πᾶν εἶδος διοικήσεως, βλέπομεν τὴν προκαταρκτικὴν ἀνατροφὴν πανταχοῦ κατεψηφισμένην καὶ ἀποβεβλημένην, ώς νὰ φοβοῦνται μήπως κλονηθῇ τὸ κράτος, ἀν· ὃ λαὸς γνωρίσῃ τὰ χρέη του καὶ τὰ ἀληθῆ του συμφέροντα. Μετὰ τὴν ἐπανάσασιν τοῦ Ἰουλίου τί ἔγινεν; ὅποια πρόσοδος ἐφάνη εἰς τὴν προκαταρκτικὴν ἐκπαίδευσιν; ἐξεδόθη μὲν νόμος περὶ τούτου, ἀλλὰ νόμος ἀδύνατος, ἀνίσχυρος· κατὰ τὸν νόμον αὐτὸν αἱ 37,187 κοινότητες ὑποχρεοῦνται εἴτε ἐκάση ἀφ' ἑαυτῆς, εἴτε ἐνούμεναι ἀνὰ δύω νὰ συντηρῶσιν ἐν προκαταρκτικὸν σιχειῶδες σχολεῖον· καὶ ἀν τοῦτο ἐξετελεῖτο, τὰ σχολεῖα ταῦτα θὰ συνεποσοῦντο 34,001 καὶ ἐπομένως 34,001 οἰκοδομαί. Ἀλλὰ μάτην! μετὰ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ῥηθέντος νόμου, ἔλειπον ἀκόμη 21,089 σχολεῖα, ὧν τὰ 7,182 δὶ ἀμέλειαν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Ὁ νόμος ἐπιτάπτει πρὸς τούτοις ὅτι πᾶσα κοινότης σερουμένη τῶν ἀναγκαίων συνήθων μέσων πρὸς ἀποκατάσασιν τῶν εἰρημένων σχολείων νὰ φορολογήται· ἀλλὰ καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐπίσης παραβαίνεται. Αἱ εἰς φορολογίαν ὑποβεβλημέναι κοινότητες συμποσοῦνται 28,536, καὶ ἐξ αὐτῶν 20,961 ἀποποιοῦνται τὴν ἐκνέλεσιν τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου μέτρου. Τινὰ δὲ γενικὰ συμβούλια ὑποβάλλονται οἰκειοθελῶς εἰς τὴν φορολογίαν, καὶ κατὰ τὰ 1834 ἐπρεπε νὰ συναχθῶσιν 113,751 φρ. Κατὰ τὰ 1832 οἱ εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα φοιτῶντες μαθηταὶ συνεποσοῦντο 1,934,624. δηλ. 1,200,715 παιδεῖς καὶ 733,909 κοράσια, ἀλλὰ κατὰ τὸ διάγημα τοῦ Θέρους μόλις εὑρίσκοντο εἰς αὐτὰ 696,165 παιδεῖς καὶ 418,331 κοράσια· ὥσε κατὰ τὸ Θέρος μένουσιν εἰς τὰ σχολεῖα μόνον τὰ ἐπτὰ δωδέκατα τῶν μαθητῶν.

Λῦτη δὲ ἡ ἀναλογικὴ ἴσοτης ὑφίσαται μόνον εἰς τὸ ὄλ-

κον· ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ἐπαρχιακῶν τμημάτων ὑπάρχει ἐπαισθητοτάτη δυσαναλογία. Καθὼς, εἰς τὸ τμῆμα τῆς Μεούσης [Meuse] ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐλαττοῦται εἰς τὸ διάσημα τοῦ Θέρους κατὰ τὸ τέταρτον. εἰς τὸ τῶν Βόσγων [Vosges] κατὰ τὸ τρίτον, εἰς τὸ τοῦ Λοϊρέτου [Loiret] κατὰ τὸ ἥμισυ, εἰς τὸ τῆς Μάρνης [Marne] κατὰ τὰ ἔξ ἑνδέκατα, εἰς τὸ τοῦ Βάρ [Var] κατὰ τὰ τρία τέταρτα καὶ εἰς τὸ τῆς Νιέβρης [Nièvre] κατὰ τὰ δέκα ἑνδέκατα. Ἰδοὺ δὲ καὶ πίναξ συγκριτικὸς τῶν δέκα τμημάτων ὅπου ἡ παιδεία εἶναι μᾶλλον ἡ ἡπτον διακεχυμένη. Εἶναι δὲ οὗτος ὑπολογισμὸς τῶν καταγεγραμμένων ἀγραμμάτων πρὸς χιλίους νεολέκτους.

Τμήματα ἀμαθῆ	ἀγράμματοι	Τμήματα πεφωτισμένα	ἀγράμ-
Κορρέζη (Corrèze)	819	Ιούρα (Jura) πρὸς 1000	170
πρὸς 1000.	819	Δούβς (Doubs)	173
Μορβιχάν (Morbihan)	796	"Ανω-Μάρνα (Haute-Marne)	185
Αλλιέρ (Allier)	785	Μέουσα (Meuse)	184
Φινιστέρα (Finistere)	768	Μοσέλλα (Moselle)	141
"Ανω-Βιέννα (Haute-Vienne)	762	Κάτω-Πίνος (Bas-Rhin)	191
"Ινδρα (Indre)	761	Μάρνα (Marne)	204
Δορδόνια (Dordogne)	746	"Ανω-Αλπαις (Hauts-Alpes)	211
Νιέβρα (Nievre)	746	Σένα καὶ Μάρνα (Seine et	
Ακταὶ-τῆς "Αρκτού (Cotes du Nerd)	742	Marne)	212
Χέρ (Cher)	737	Αρδένναι (Ardennes)	216
Μέσος δρος πρὸς 1000	766	Πρὸς 1000	194

"Ωστε εἰς δέκα τμήματα, ἐκ 1000 νεοσυλλέκτων, οἱ 766 δὲν ἔλαβον τὴν χάριν τῆς προκαταρκτικῆς παιδείας, ἐν ὧ εἰς δέκα ἄλλα ὅπου ἡ παιδεία εἶναι μᾶλλον διακεχυμένη, ἐκ 1000 νεολέκτων μόνον 194 ἔμειναν ἐστερημένοι τῶν σχολείων. Κατὰ τὰ 1837, 326, 298 νέοι κατετάχθησαν ὑπὸ τὰς στρατιωτικὰς σημαίας καὶ ἔξ αὐτῶν 46 πρὸς 100, ὅπερ ἐστὶ σχεδὸν τὸ ἥμισυ δὲν ἥξευρον οὔτε νὰ ἀναγνώσωσιν οὔτε νὰ γράψωσιν.

"Ο ρηθεὶς νόμος εἶναι προσέτι ἐλλειπής, καθότι δὲν διορίζει ἀκριβῶς τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν ὥστε δὲν εἶναι

σπάνιον πολλὰ παιδία νὰ σπουδάζωσι μαθήματα ὑπεράνω τῆς δυνάμεως των. τί συμβαίνει ἐκ τούτου; ἀφ' ἐνὸς μέρους πολλὰ νέα πνεύματα μένοντα ἀκαλλιέργητα, παραδίδονται εἰς ὅλα τὰ ἐγδεχόμενα τῶν [περιστάσεων, καὶ ἀφ' ἔτερου πλῆθος παιδών ἀκολουθοῦσι καὶ τελειώνουσι τὴν ἀνατροφήν των, ἄνευ οὐδεμιᾶς καλῆς ἀπειβασεως· ὥστε ἡ τοιαύτη σπουδὴ καταντᾷ εἰς τοὺς μὲν ἀνωφελῆς, διότι καταγίνονται ἔτη πολλὰ εἰς αὐτὴν, χωρὶς νὰ τὴν ἐννοῶσι, καὶ βλαπτικὴ εἰς τοὺς δὲ, διότι ἡ ἡμιμάθεια αὕτη τοὺς ἀποτρέπει ἄλλων ἐργατικῶν ἐπαγγελμάτων, τὰ ὅποια θὰ ἔδιδον εἰς αὐτοὺς πόρον ζωῆς ἐπωφελῆ.

"Ἐν δὲ τῶν μεγαλητέρων ἐλαττωμάτων τοῦ γαλλικοῦ νόου εἶνε ὅτι χορηγεῖ εἰς τοὺς γονεῖς μεγάλην ἔκτασιν ἀδείας εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς ὅποιους νομίζουσιν ὡφελιμον νὰ ἀφιερώσωσι τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των. τὰ μόνα ἀπαιτούμενα ὑπὸ τοῦ νόμου παρὰ τοῦ θέλοντος νὰ διδάξῃ εἶνε ἐν ἀποδεικτικὸν ἴκανότητος καὶ ἐν ἀποδεικτικὸν χρηστοηθεῖας· μεταξὺ τῶν διδασκάλων εὑρίσκοντο ποτὲ πολλοὶ κατάδικοι εἰς τῶν ὅποιων εἴχε διέλθη τὸ ἡμίσυ τῆς ζωῆς του εἰς φυλακήν. τὸ διδασκαλικὸν τοῦτο σῶμα διακρίνεται προσέτι καὶ διὰ χαρακτήρων ἰδιαιτέρων. Δύναται νὰ καταταχθῇ εἰς τρεῖς κλάσεις· εἰς τὴν πρώτην εὑρίσκονται οἱ σταθεροὶ παιδαγωγοὶ, καὶ οὗτοι εἶνε οἱ σεβαστότεροι. Μεταξὺ αὐτῶν διαπρέπουσι ψάλται, ἱεροφύλακες, σιδηρουργοὶ καὶ ξυλουργοὶ· τὸ κύριον ἐλάττωμα τῆς κλάσεως ταύτης εἶνε ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ μέθη. Εἰς τὴν δευτέραν ἦτις εἶνε καὶ ἡ πολυπληθεστέρα τάττονται οἱ ἀσθενεῖς, δηλ. οἱ χειρόχωλοι, οἱ κωφοὶ, οἱ ἐπιληπτικοὶ καὶ οἱ κολοβόποδες. Εἰς ἐν τμῆμα τῆς "Ἀνω - Λοΐρας [Haute Loire] εὑρίσκεται διδάσκαλος σχολείου διόλου ὁ χειρ. ὁ ἀνθρωπος οὗτος ὁξύνει τὸν κάλαμον καὶ χαράττει τὰ τετράδια τῶν μαθητῶν διὰ τοῦ ποδός. Ἡ τρίτη κλάσις σύγκειται ἐκ τῶν ἐτησίων ἡ περιαγοραίων παιδαγωγῶν. οὗτοι εἶνε Βεάρνειοι, Πιεμόντειοι, Βριανσόνειοι καὶ Ωβέρνειοι, καὶ μισθοῦνται μόνον διὰ τὸν χειμῶνα, πρὸς δέκα

πέντε σκοῦδα, μέσον ὅρον, κατὰ τριμηνίαν. ἀμα δὲ τελειώσωσι τὸ ἔργον των, ἀναχωροῦσι μετὰ τῶν χελιδόνων καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν τόπον των.

Ἡ Γαλλία μ' ὅλα ταῦτα δὲν στερεῖται διδασκαλείων ἔχει 47 σήμερον. ἡ διεύθυνσις μάλιστα αὐτῶν εἶνε σχεδιασμένη ἐπὶ Βάσεων εὐρυχώρων ἡ διδασκαλία εἶνε καλὴ καὶ ἡ διαμόρφωσις τῶν μαθητο-διδασκάλων τελεῖται γενικῶς κατ' εὐάρεστον τρόπον. ἀλλ' ἂς μὴν ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ οὗτοι διαμορφωθέντες μαθηταὶ φέρουσι τὸν καρπὸν τῶν κόπων των εἰς τὰ χωρία. οἱ πλείους αὐτῶν εὑρίσκουσι θέσιν διδασκαλικὴν εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα τῶν πόλεων. : Τίς τούτων, ἔχων ὄπωσον ὑψηλὴν μάθησιν σέργει νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ χωρία, διὰ τόσουν μικρὰν ὥφελειαν; Κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον, ὁ διδάσκαλος λαμβάνει μισθὸν ἑτήσιον σταθερὸν 200 φράγκα καὶ τὸ ἐνοίκιον τῆς κατοικίας τὸ ὅποιον εἰς τὰ χωρία μόλις ἀναβαίνει εἰς 40 φρ. ἀν προστεθῶσιν εἰς τὰ ἀνωτέρω καὶ 1 φρ. 18 ἑκατ. κατὰ μῆνα δὶ ἕκαστον τῶν πληρωνόντων μαθητῶν, ὁ μισθὸς ὅλος τοῦ διδασκάλου εἰς τὰς πλουσίας κοινότητας συμποσοῦται 428 φ. 80 ἑκατοστὰ ποσότης κατωτέρα τῆς διδομένης εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ὁδῶν διωρισμένους οἵτινες λαμβάνουσι 456 φρ. Ἀλλ' εἰς τὰς πλείους τῶν κοινοτήτων ὁ δυσυχὴς διδάσκαλος δὲν λαμβάνει σχεδὸν οὐδέν. Εἰς τὸν κύκλον τοῦ Βεσανσόν [Besançon) εὑρίσκεται διδάσκαλος ὅστις διὰ νὰ ζήσῃ βιάζεται νὰ ψάλλῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νὰ κρούῃ τὸν κώδωνα, νὰ μετέρχεται τὸν γραμματέα τοῦ ἀστυνόμου, τὸν ὑπηρέτην τοῦ ἐφημερίου, καὶ πᾶσαν κυριακὴν περιερχόμενος ἀπὸ οἴκου εἰς οἴκον, νὰ μοιράζῃ ἀγιασμὸν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς κοινότητος. Εἰς τὸν κύκλον τοῦ Μόνδε Μαρσάν (Mout de Marsan), τμῆμα τῶν Λάνδων (Landes), πάντες σχεδὸν οἱ διδάσκαλοι μετέρχονται τὴν τέχνην τοῦ ῥαβδούχου ἡ τοῦ σκάπτου καὶ ἐπαιτοῦσιν ἀπὸ οἴκου εἰς οἴκον γεώμηλα, σταφυλᾶς καὶ σίτου. Εἰς τὸν εἰρημένον τόπον οἱ διδάσκαλοι εἰνεὶ ὅλοι πτωχοὶ καὶ κακοενδυμένοι, εἰς τὴν παράδοσιν ἔρχονται φοροῦντες σάν-

δαλα, ἄνευ ποδείων [1] ή ύποδύτου [2] ή λαιμοδέτου· ούτοι οὐδὲν λαμβάνουσι παρὰ τῆς κοινότητος, εἰμὴ μόνον ύποσχέσεις· καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο· ὁ γαλλικὸς νόμος διώρισε νὰ κρατήται μέρος τοῦ τακτικοῦ μισθοῦ των, ὥστε ὅστις αὐτῶν διὰ γῆρας ή δὶ ἀσθένειαν ἐμποδισθῇ τοῦ νὰ ἔξακολουθήσῃ τὰ χρέη τοῦ διδασκάλου, νὰ ἔχῃ πῶς νὰ ζήσῃ εἰς ἀναχώρησιν· η πρόνοια αὕτη εἰγε τῷ ὅντι ἀξιέπαινος, πλὴν ὃ διδάσκαλος ἐκ τοῦ μισθοῦ τοῦ ὅποιον κρατεῖται πάντοτε μέρος, μετὰ δέκα ἔτη μόλις θὰ λάβῃ 200 φράγκα ἐκ τοῦ κεφαλαίου του.

Εἰς τοιαύτην κατάζασιν τῶν πραγμάτων, καὶ μὲ ἀμοιβὰς τοσοῦτον ἀνικάνους, ἔπρεπε τὰ εὑρεθῶσιν εἰδικοὶ ἄνθρωποι οἵτινες νὰ θελήσωσι τὰ ἀναλάβωσιν ὡς εὐαγγελικὴν ἀποσθόην τὴν φροντίδα τοῦ νὰ διδάξωσι τὰ τέκνα τοῦ πτωχοῦ ἀλλὰ ποῦ πίσις; ποῦ ἀφοσίωσις; τοιαύτη ἀπάρνησις ἑαυτοῦ ἀπὸ μέρους τῶν μετερχομένων τὴν δημοτικὴν διδασκαλίαν εἶνε ἀδύνατος. Εἰς τὰ περισσότερα χωρία οἱ διδάσκαλοι ἀναλαμβάνουσι τὸ βάρος τοῦτο, μὴ ἔχοντες τὶ ἄλλο ἐπὶ τοῦ παρόντος. ὅσις δὲ αὐτῶν ἔχει ἰκανότητα, εὐκαιρίας τυχούσης, τὴν μεταχειρίζεται ἀλλαχοῦ κατ' ἐπωφελέσερον τρόπον. Οἱ συναδελφοὶ τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος, οἱ ἐπιλεγόμενοι frères ignorautins ἔλυσαν εἰς διάζημα πολλοῦ χρόνου τὸ δύσκολον τοῦτο πρόβλημα. ή ἔταιρεία αὕτη θεωρουμένη ὡς σῶμα, ὠφέλησεν ἀπεράντως τὸ κράτος· αὐτὸς διεσπάρησαν ἐπὶ πάσης τῆς γῆς τῆς Γαλλίας, καὶ κατὰ τὰ 1833 τὰ σχολεῖα των συνεποσοῦντο 369 καὶ εἶχον 92,989 μαθητὰς· ἀλλὰ κατὰ δυσυχίαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπανασάσεως τοῦ Ἰουλίου, οἱ συναδελφοὶ ἔξεπεσον πολὺ τῆς προτέρας ύπολήψεως, καὶ σήμερον τὰ γενικὰ συμβούλια ἀποποιοῦνται εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ νομιμώτερα βοηθήματα· καὶ ἐκτὸς τούτων, ἀν ὁ νόμος ἔξετε. λεῖτο καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, τὰ καταστήματα τῆς χρι-

(1) Τσουραπίων.

(2) Γελέκι. (gilet).

ςιανικῆς ἡθικῆς ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ κλεισθῶσιν. ὁ νόμος λέγει, τῷ ὅντι, ὅτι τὸ σχολεῖον νὰ ἦνε ἄμισθον μόνον διὰ τοὺς ἐνδεεῖς καὶ ὅτι αἱ ἐνκατάσατοι οἰκογένειαι νὰ καταβάλλωσι πληρωμὴν διορίζομένην ὑπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ἀλλ' οἱ κανόνες τοῦ τάγματος τῶν συναδελφῶν, θέλουσιν ἐξ ἐναντίας, ὅτι τὸ ἄμισθον τῆς διδασκαλίας νὰ ἦνε κοινὸν διὰ ὅλους, τόσον διὰ τὸν πτωχὸν, ὅσον καὶ διὰ τὸν μετρίας κατασάσεως, ἕτι δὲ καὶ διὰ τὸν πλούσιον, ἢν θελήσῃ νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ μαθήματα τῶν συναδελφῶν καὶ ἥδη βαρεῖαι συγκρούσεις συνέβησαν περὶ τούτου μεταξὺ τῆς διοικήσεως καὶ τῶν συναδελφῶν. ἡ διοίκησις θέλει νὰ ἐκτελῆται ὁ νόμος ἀλλ' ἀναγνωρίζοντα ἀφ' ἔτέρου μέρους πόσον ἐπάναγκες εἶνε νὰ διατηρηθῶσι τὰ σχολεῖα τῶν συναδελφῶν, προέτεινε νὰ ψηφισθῶσιν εἰσοδήματα ἵκανὰ διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδῶν. τὸ τέχνασμα τοῦτο ἀπερίφερθη ὑπὸ τῶν συναδελφῶν, οἵτινες σαθεροὶ εἰς τὰς ἀρχὰς των, ἐξηκολούθησαν, ως καὶ πρότερον, νὰ δέχωνται εἰς τὰ σχολεῖα των πάντα τὸν προσερχόμενον.

* Ας φαντασθῶμεν ἥδη μέθοδον νόθον, ἥτις δὲν εἶνε οὔτε ἀλληλοδιδακτική, οὔτε ταύτοχρονος, οὔτε ἀτομική, ἥτις οὐδὲν ἔχει ὅμοιον αὐτῆς, μέθοδον εἰς τὴν ὅποιαν συρίζονται οἱ παιδεῖς ως νὰ ἐσυρίζοντο κύνες, καὶ τὴν ὅποιαν οἱ κάτοικοι τῶν Βόσγων [Vosges] ὠνόμασαν διαβολικὴν μέθοδον, ἥτις καυχᾶται ὅτι διδάσκει τὸν λογισμὸν, τὴν ἀναγνώσιν καὶ τὴν γραφὴν καὶ οὐδὲν διδάσκει, καὶ θὰ συλλάβωμεν ἵδεαν σχεδὸν ἐντελῆ τῆς ἐνεσώσης κατασάσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς Γαλλίαν. * Άλλὰ τούτο δὲν εἶνε τὸ μόνον δεινόν. Ο δημοτικὸς διδάσκαλος δὲν διορίζεται μόνον διὰ νὰ ἀναπτύξῃ τὸ πνεῦμα τῶν νέων του μαθητῶν ἀλλὰ χρέος αὐτοῦ εἶνε γὰ μεγαλύνῃ τὴν ψυχὴν των, νὰ ἐνσπείρῃ εἰς αὐτὴν ἐντίμους ἀρχὰς, καὶ νὰ τὰς διαμορφώσῃ ἐγκαίρως πρὸς πᾶσας τὰς πράξεις τῆς ἀρετῆς. ? Ποῦ νὰ ἐλπίσωμεν νὰ εὑρωμεν ποιότητας τοιαύτας εἰς ἀνθρώπους τοὺς ὅποιους ἔξερεῖς τοῦ ἀναγκαίου καὶ οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν τὸν μισθὸν τὸν ὅποιον τοῖς προσφέρεις

μόνον καὶ μόνον ἐξ ἀπελπισίας καὶ ἐκπληροῦσι μετὰ δυσαρεσκείας τὸ ἐπιτεθειμένον εἰς αὐτοὺς χρέος; οὐδὲν ἡτον ὥφελιμώτερον νὰ ἦνε ὁ νόμος σενώτερος πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ εὐρυχωρότερος πρὸς τοὺς διδασκάλους;

[Westminster Review and Chambers Magazine.]

I. P. Ραγκαβῆς.
